

Postoje žadatelů o pěstounskou péči k národnostním menšinám

Bc. Barbora Menšíková

Diplomová práce 2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Barbora MENŠÍKOVÁ**

Osobní číslo: **H110019**

Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Postoje žadatelů o pěstounskou péči
k národnostním menšinám**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti pěstounské péče, postojů a národnostních menšin.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu metodou dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Vyvození výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BALVÍN, Jaroslav. TANCOSĚ, Julius. Romové a sociální pedagogika. Ústí nad Labem: Hnutí R, 2001. ISBN 80-902461-4-1.

LANGMEIER, Josef. MATĚJČEK, Zdeněk. Psychická deprivace dětí. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1983-5.

ŠIŠKOVÁ, Tatjana. Menšiny a migranti v České republice. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.

GABAL, Ivan. Etnické menšiny ve střední Evropě. Praha: G Plus G, 1999. ISBN 80-86103-23-4.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

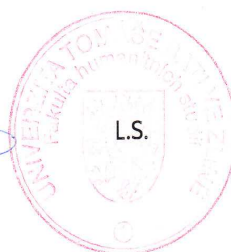
Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **15. ledna 2014**

Termín odevzdání diplomové práce: **18. dubna 2014**

Ve Zlíně dne 15. ledna 2014

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 0.4.2014

.....
Munich

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Tato diplomová práce se zabývá postoji žadatelů o pěstounskou péči k národnostním menšinám. Teoretická část práce popisuje náhradní rodinou péči v multikulturním prostředí, historii přístupu k národnostním menšinám v České republice a stručně charakterizuje nejčastěji zastoupené národnostní menšiny na území České republiky. V další kapitole jsou rozepsány formy náhradní rodinné péče a péče ústavní. Závěr teoretické části je věnován pěstounské péči, a to její historii, žadatelům a dětem v pěstounské péči. Praktická část této diplomové práce je zaměřena na výzkum v oblasti postojů žadatelů o pěstounskou péči k národnostním menšinám v kraji Zlínském, Karlovarském a Ústeckém. Je zde porovnáván zájem žadatelů o pěstounskou péči pečovat o děti z národnostních menšin. Výzkum dále srovnává míru zájmů žadatelů o pěstounskou péči pečovat o romské děti oproti dětem z ostatních národnostních menšin.

Klíčová slova: národnostní menšina, dítě, pěstounská péče, žadatel.

ABSTRACT

This thesis deals with the attitude of applicants for foster care for ethnic minorities. The theoretical part describes the foster family care in a multicultural environment, history of treatment of national minorities in the Czech Republic and briefly describes the most common representation of national minorities in the Czech Republic. In the next chapter are detailed form of foster care and institutional care. Conclusion The theoretical part is devoted to foster care, its history, applicants and children in foster care. The practical part of this thesis is focused on research into the attitudes of applicants for foster care for ethnic minorities in the Zlín Region, Karlovy Vary and Ústí nad Labem. There are compared the interest of applicants for foster care, care for children from ethnic minorities. The research also compares the rate of interest of applicants for foster care, care for Roma children compared with children from other ethnic minorities.

Keywords: national minority, child, foster care, the applicant.

Poděkování: Děkuji tímto panu Mgr. Jakubu Hladíkovi, Ph.D za odborné vedení a pomoc při psaní mé diplomové práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Motto:

„Děti ty zasluhují pečlivé pozornosti, ony samy brániti se nedovedou. Hleďme z nich odchovati sobě zdravé, duševně i tělesně vyvinuté, vzdělané občany a nebude nám třeba starati se později o trestance a mrzáky.

Vštěpujte svým vlastním dítkám lásku a útrpnost' k oněm ubohým, nedopusťte, aby dítky vaše jim křivdily, je urážely, nýbrž byly k nim laskavý, aby je při hrách a zábavách braly mezi sebe, aby se jich neštítily a jich neponižovaly, ale s nimi raději o chléb se dělily.“

Vojtěch Franc

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 ÚVOD DO PROBLEMATIKY TÝKAJÍCÍ SE NÁRODNOSTNÍCH MENŠIN	12
1.1 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE V MULTIKULTURNÍM PROSTŘEDÍ.....	13
1.2 STRUČNÁ HISTORIE PŘÍSTUPU K NÁRODNOSTNÍM MENŠINÁM V ČESKÉ REPUBLICE.....	15
1.3 NEJČASTĚJI ZASTOUPENÉ NÁRODNOSTNÍ MENŠINY V ČESKÉ REPUBLICE	16
1.3.1 Slovenská menšina	16
1.3.2 Ukrajinská menšina	17
1.3.3 Polská menšina.....	18
1.3.4 Vietnamská menšina	19
1.3.5 Německá menšina	20
1.3.6 Ruská menšina	21
1.3.7 Maďarská menšina	21
1.3.8 Romská menšina	22
2 NÁHRADNÍ PÉČE O DĚTI	25
2.1 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE.....	25
2.1.1 Osvojení	26
2.1.2 Pěstounská péče.....	27
2.1.3 Péče jiné fyzické osoby než rodiče.....	31
2.1.4 Hostitelská péče.....	32
2.2 ÚSTAVNÍ PÉČE	32
3 PĚSTOUNSKÁ PÉČE	37
3.1 HISTORIE PĚSTOUNSKÉ PÉČE.....	37
3.2 ŽADATELÉ O PĚSTOUNSKOU PÉČI.....	40
3.3 DÍTĚ V PĚSTOUNSKÉ PÉČI	42
II PRAKTICKÁ ČÁST	44
4 VÝZKUM	45
4.1 HLAVNÍ CÍL VÝZKUMU.....	45
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	45
4.3 STANOVENÍ HYPOTÉZ	46
5 METODIKA VÝZKUMU	47
5.1 POJETÍ VÝZKUMU	47
5.2 TECHNIKA VÝZKUMU	47
5.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	48
6 VYHODNOCENÍ A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ	51

6.1	SOUHRN ODPOVĚDÍ	51
6.2	OVĚŘENÍ HYPOTÉZ VÝZKUMU	58
6.3	SHRNUTÍ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A DOPORUČENÍ PRO PRAXI	62
6.3.1	Odpovědi na výzkumné otázky	62
6.3.2	Doporučení pro praxi	68
	ZÁVĚR	70
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	71
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	75
	SEZNAM GRAFŮ	76
	SEZNAM TABULEK.....	77
	SEZNAM PŘÍLOH.....	78

ÚVOD

Téma náhradní rodinné péče je mi velmi blízké, protože pracuji na městském úřadě jako sociální pracovnice pro náhradní rodinnou péči. K psaní této diplomové práce mě inspirovala praxe ve Velké Británii, kde osoba, která není ochotna přijmout dítě etnicky odlišné, ani nedostane šanci být pěstounem, a to z důvodu, že je považována za nesnášenlivou.

Hodnoty dnešní společnosti jsou zaměřené na zábavu, konzum, moc, peníze a výkon. To bohužel mnohé mladé a nezralé lidi odvádí od odpovědnosti a smyslu pro rodinu. Mnohdy se pak stává, že péči o své děti přenechávají na ostatních členech rodiny. Pokud však nejsou rodinní příslušníci, kteří by roli rodičů zastoupili, hledá se náhradní alternativní řešení péče o dítě v podobě rodinné či ústavní péče.

Úplnému odebrání dětí z biologických rodin asi nikdy nezamezíme, co však jistě ovlivnit můžeme, je pečlivý výběr vhodné náhradní péče o tyto dítě.

Lidé, kteří chtějí o tyto zraněné děti pečovat, by měli skýtat záruku dobrých vychovatelů, kteří mají dostatek dovedností, zkušeností a sil na péči o konkrétní dítě.

Hlavním cílem mé diplomové práce je zmapování zájmu žadatelů o pěstounskou péči přijmout děti jiného etnika v mnou vybraných krajích České republiky.

Teoretická část této diplomové práce popisuje náhradní rodinnou péče v multikulturním prostředí, historii přístupu k národnostním menšinám v České republice a stručně charakterizuje nejčastěji zastoupené národnostní menšiny na území České republiky. V další kapitole jsou rozepsány formy náhradní rodinné péče a péče ústavní. Závěr teoretické části je věnován konkrétně pěstounské péči, a to její historii, žadatelům a dětem v pěstounské péči.

Praktická část této diplomové práce je zaměřena na výzkum v oblasti postojů žadatelů o pěstounskou péči k národnostním menšinám v kraji Zlínském, Karlovarském a Ústeckém. Je zde porovnáván zájem žadatelů o pěstounskou péči pečovat o děti z národnostních menšin. Výzkum dále srovnává míru zájmů žadatelů o pěstounskou péči pečovat o romské děti oproti dětem z ostatních národnostních menšin.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ÚVOD DO PROBLEMATIKY TÝKAJÍCÍ SE NÁRODNOSTNÍCH MENŠIN

Abychom se problematikou národnostních menšin mohli zabývat, je třeba nejprve si ujasnit základní terminologii. Kromě toho se v této kapitole budeme věnovat náhradní rodinné péči v multikulturním prostředí, stručně uvedeme historii přístupu k národnostním menšinám v České republice na časové ose od první republiky do začátku 21. století a v závěru kapitoly budeme věnovat pozornost nejpočetnějším minoritním skupinám v České republice.

Pojem národnostní menšina vymezuje § 2 odstavec 1 zákona číslo 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů takto: *„Je to společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo.“*

Práva národnostních menšin a kompetence státních institucí ve vztahu k nim vymezuje zákon č. 273/2001 Sb. o právech příslušníků národnostních menšin, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon je doplněn nařízením vlády č. 262/2005 Sb., které stanovuje okolnosti a způsob poskytování dotací ze státního rozpočtu na aktivity příslušníků národnostních menšin a na podporu integrace příslušníků romské komunity. Práva národnostních i etnických menšin jsou také zakotvena v Ústavě České republiky a Listině základních práv a svobod.

Příslušníkům národnostních menšin se zajišťuje právo na vzdělávání v jazyce národnostní menšiny, a to za podmínek vymezených v § 14 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů. (Úřad vlády ČR, 2013, s. 28)

1.1 Náhradní rodinná péče v multikulturním prostředí

Podle zjištění Ireny Sobotkové, jež se zabývá tematikou náhradní rodinné péče (např. její úvaha v odborném časopise *Psychologie dnes* na téma Proč je u nás tolik dětí v kojeneckých ústavech a proč jejich počet stále narůstá), pouze 15% zájemců o pěstounskou péči je připraveno vychovávat dítě jiného etnika. V tomto čísle jsou zahrnuty děti všech etnik. Bohužel ještě méně z uvedených počtů zájemců uvažuje o přijetí dítěte romského. Příčiny jsou různé, ať už je to všeobecná míra předsudků v naší společnosti nebo nulová míra informovanosti o výchově dětí jiného etnika jak u zájemců o náhradní rodinnou péči, tak u mnoha úředníků a odborníků, kteří s potencionálními žadateli spolupracují. (Sobotková in Pokorná a kol, 2012, s. 37- 38)

Předsudek – jako jedna z příčin nezájmu žadatelů o pěstounskou péči o děti z jiného etnika - je obvykle definován jako fixovaný postoj, s emocionálním podkladem, který je zaujímán k nějakému objektu či k jiným lidem, jednotlivcům i velkým skupinám. Jsou-li předsudky zaměřeny na určité etnické skupiny, mluví se o etnických předsudcích. Jejich existence je u dospělé populace prokazována snad ve všech zemích. Hodně psychologů zkoumalo příčiny etnických předsudků. Hayesová (1998, s. 121, 122) uvádí ve své knize 5 stádií vývoje etnických předsudků, které popsal v roce 1954 Allport. 1. stádium očeňování, 2. stádium izolace, 3. stádium diskriminace, 4. stádium tělesné napadení, 5. stádium vyhlazování.

V Sociologickém slovníku je etnikum pojímáno jako skupina jedinců, kteří se od ostatních odlišují svou etnicitou neboli souborem faktorů jazykových, teritoriálních, rasových a kulturních, dále pak svou historií, sebepojetím, vědomím o společném původu a také tím, že jsou jako etnicky odlišní vnímáni ostatními. Někdy se také pojem etnikum používá ve významu národnostní menšiny, jejíž kultura je odlišná od kultury většinové. (Hubinger in Maříková, 1996, s. 277)

Druhou příčinou nezájmu, jak výše uvedeno, je nulová míra informovanosti o výchově dětí jiného etnika. Z praxe odborných pracovníků v oblasti náhradní rodinné péče lze však konstatovat, že většina případných výchovných obtíží dětí jiného etnika v náhradní rodinné péči se podobá obtížím jiných dětí v náhradní rodinné péči. Tyto problémy jsou totiž především dány psychickým traumatem těchto dětí v podobě oddělení od biologických rodin, změny prostředí a zpravidla přítomnými následky citové deprivace. Obtíže jako je

lhaní, krádeže, útěky, které jsou připisovány dětem jiného etnika, se u majoritních dětí v náhradní rodinné péči vyskytují v podobné míře. (Pokorná a kol, 2012, s. 39)

Toto ověřila také Jana Frantíková, Dis., která prováděla výzkum v náhradních rodinách s dětmi z jiného etnika a s dětmi stejného etnika jako pěstouni. Z jejího dotazníkového šetření vyplývá, že děti jiného etnika nejsou svými náhradními rodiči vnímány jako pohybově aktivnější než děti stejného etnika, nebyly ani hodnoceny jako méně spolehlivé či méně pečlivé. (Pěstounská péče, 2009 [online])

Identita je důležitou součástí zdravého vývoje dítěte. Předcházet případným problémům ve výchově dětí lze správným rozvíjením oblasti identity ve výchovném procesu. Identita se začíná vytvářet z prvních střípků už v nejužlejším věku. Dítě poznává své místo, kde žije, své blízké. Dostává od světa zpětnou vazbu na sebe sama, své projevy a chování. Získává odpovědi na to kdo je a kam patří. (Pěstounská péče, 2009 [online])

Výchova aplikovaná pěstouny, jež pečují o děti jiného etnika, by měla být více zaměřena na oblast identity, a to z důvodu, že tyto děti většinou nemají tuto oblast dobře rozvinutou.

Mgr. Martina Vančáková uvedla doporučení, jak rozvíjet identitu dítěte jiné kultury. Náhradní rodiče dětí jiného etnika by měli umět dítěti přirozenou cestou zprostředkovat vytvoření jeho vlastní identity. Aby toho byli schopni, musí přijmout fakt, že jeho identita je odlišná od naší. Je stejně hodnotná, ale odlišná. Rozvoj identity by měl být postupný, hned od přijetí dítěte, předejde se tak bouřlivému období jako je například puberta. Prvky, které pomohou dítěti rozvíjet jeho identitu, je vhodné začlenit do běžného života pro všechny členy domácnosti. Dědictví původu dítěte by měli náhradní rodiče považovat za obohacení života celé rodiny. Přijaté dítě bude naopak obohaceno o naši kulturu. Pro rozvoj identity přijatého dítěte jiného etnika je třeba udělat něco navíc, co ve výchově dětí stejného etnika jde samo. Je nutné naplánovat, kdy a jaké kroky podniknout.

(Vančáková, 2011, s. 17)

1.2 Stručná historie přístupu k národnostním menšinám v České republice

Po rozpadu Rakouska – Uherska se na území tehdejší Československé republiky vyskytovaly hlavně tyto menšiny – Němci, Maďaři, Poláci a Rusíni. Československá republika jim zajistila demokratický rozvoj, mimořádně vyspělé menšinové školství, spolkový život a reprezentaci. To vše nedokázal zaručit svým menšinám žádný sousední stát. Dále umožnila představitelům menšin, aby se důstojně podíleli na řízení státu a podpořila posílení menšin o demokraty, kteří museli uprchnout před diktátorskými režimy ve svých vlastních státech. Československo se stalo novým domovem jak Rusů a Ukrajinců, kteří prchali před komunismem, tak i Němců a Rakušanů, které ohrožoval nacismus. Československá republika se také stala respektujícím prostředím pro Židy. Zlom v těchto vztazích znamenali mnichovský diktát o zábor československé pohraničí v září 1938 a okupace zbylého území Čech a Moravy v březnu 1939. Následkem okupace se Češi změnili v podřadnou menšinu Třetí říše a byli vystaveni pronásledování, vyvražďování inteligence, politických elit i všech, kteří sympatizovali s protinacistickým režimem. Největší zločin byl spáchán na českých Židech a Romech, kteří měli být vyhubeni jako první, po nich měli přijít na řadu také Češi, kteří se nejevili jako vhodní k poněmčení. (Pánek, 2002, s. 5 - 6)

Po druhé světové válce se snížil podíl německé národnosti, a to v důsledku poválečného odsunu Němců, početně nejvýznamnější národnostní menšinou se na našem území stala národnost slovenská. V období trvání společného států Čechů a Slováků zastoupení slovenské národnosti rostlo. Jasný úbytek Slováků byl zaznamenán až po rozpadu federativního státu a vzniku dvou samostatných republik. (Český statistický úřad, 2011 [online])

Až do roku 1989 nebyla ostatním národnostním skupinám věnována fakticky žádná pozornost. V tomto období probíhala hlavně zesílená snaha o asimilaci romské komunity. Po roce 1989 se pozornost k národnostním menšinám i cizincům zase obrátila. Československá, resp. Česká republika podepsala mezinárodní smlouvy upravující práva a povinnosti národnostních a etnických menšin. Jejich poměry od pochopení, přes práva a povinnosti až po finanční podporu se stát začal zabývat i po legislativní stránce.

Po rozdělení Československé republiky 1. 1. 1993 se mezi stávající skupiny zařadila i slovenská národnostní menšina. V současné době je v České republice uznáno dvanáct národnostních menšin: bulharská, chorvatská, maďarská, německá, polská, romská, rusínská, ruská, řecká, slovenská, srbská, ukrajinská.

(Osobnostní rozvoj pedagoga, 2012 [online])

1.3 Nejčastěji zastoupené národnostní menšiny v České republice

Jednou z variant, jak vyjádřit příslušnost k národnostní menšině, je svobodné prohlášení při sčítání lidu, domů a bytů. (Úřad vlády ČR, 2013, s. 9)

V roce 2012 byly Českým statistickým úřadem zpracovány výsledky sčítání lidu, domů a bytů konaného v roce 2011. Na internetových stránkách úřadu jsou tyto výsledky popsány, a to včetně výsledků ve vztahu k národnostním menšinám. Z dostupných údajů vyplývá, že mezi nepočteněji zastoupené národnosti včetně české, moravské a slezské patří občané slovenské, polské, německé, romské, maďarské, ruské, ukrajinské a vietnamské národnosti. Na následujících řádcích se pokusíme poskytnout základní informace o kultuře, hodnotách, postavení, problémech a aktivitách těchto nejčteněji zastoupených národnostních menšinových skupin v České republice.

1.3.1 Slovenská menšina

Podle sčítání lidu v roce 2011 žilo v České republice 147 152 občanů slovenské národnosti. Jednalo se o nejsilněji zastoupenou minoritu. (Český statistický úřad, 2012 [online])

Nejvyšší počet Slováků je v Praze, Brně a Ostravě. (Úřad vlády ČR, 2013, s. 13) Slovenská menšina se v České republice charakterizuje rozsáhlou škálou aktivit, kterými se snaží prezentovat hodnoty slovenské kultury a usiluje o zachování jazyka a kultury v prostředí většinového národa. Mezi aktivity slovenské menšiny patří ediční činnost, jsou organizovány Slovensko – české festivaly, mezinárodní folklorní festivaly, scénky pro děti v českém a slovenském jazyce, plesy, výstavy, besedy a další. (Vláda České republiky, 2014 [online])

V České republice působí 29 občanských sdružení, která se představují jako sdružení slovenské menšiny. (Úřad vlády ČR, 2013, s. 16)

Mezi nejpočetnější sdružení patří Klub slovenskéj kultúry a Obec Slovákov. (Vláda České republiky, 2014 [online])

Veřejnoprávní Český rozhlas vysílá dlouhodobě jednou týdně pořad s názvem Stretnutie, který přináší zprávy z aktuálních událostí, seznamuje se slovenskou historií, literaturou, kulturou. Pořad opakují regionální stanice Českého rozhlasu. (Úřad vlády ČR, 2013, s. 12)

1.3.2 Ukrajinská menšina

Podle sčítání lidu v roce 2011 se jedná o druhou největší národnostní menšinu u nás, v roce 2011 žilo v České republice 53 253 občanů ukrajinské národnosti. (Český statistický úřad, 2012 [online])

Ukrajinská komunita osidluje tradičně početná města. Nově stoupá jejich počet v blízkosti velkých průmyslových aglomerací, příkladem je třeba Mochov v okrese Praha-východ. Nejčetnější ukrajinské společenství žije v Praze, asi 40% z celkového počtu osob hlásících se k ukrajinské menšině. Menšina má na území České republiky 21 občanských sdružení. V roce 2012 realizovalo občanské sdružení Džerelo projekt Dny ukrajinské kultury v České republice. Jeho hlavním cílem bylo představit kulturní činnost ukrajinských souborů v České republice. Dalšími aktivitami ukrajinské menšiny na území České republiky jsou hudební činnosti, které jsou prezentovány Sdružením Ukrajinců a přátel Ukrajiny. V rámci sdružení vystupuje Sbor sv. Vladimíra. Toto sdružení udržuje tradice a zvyky Ukrajinců na území České republiky a představuje hudbu ukrajinských hudebních skladatelů. (Úřad vlády, 2013, s. 13, 16, 39)

Základní hodnotový systém Ukrajinců v České republice nevykazuje vzhledem k dlouhodobému soužití s českou majoritou nijaké zvláštní odlišnosti oproti jejich hodnotovému systému. Všeobecně je vyšší síla víry a národní hrdosti. Udržované zvyky a tradice souvisí s tradičními církevními svátky východu a výročními dny významných osobností související s minulostí národa. (Šišková, 2001, s. 87- 88)

Taťjana Šišková (2001, s. 87- 88) ve své knize uvádí, že s pobytem velkého počtu ukrajinských dělníků v České republice slučuje většina českého národa kriminalitu a menší pobyt bezpečí. Vznikají xenofobní pocity a ty jsou bohužel také přenášeny na tradiční ukrajinskou skupinu, která s těmito úkazy nemá nic společného.

1.3.3 Polská menšina

Podle sčítání lidu v roce 2011 žilo v České republice 39 096 občanů polské národnosti. (Český statistický úřad, 2012 [online])

V Moravskoslezském kraji je koncentrováno 30 obcí s více než 10% obyvatel polské menšiny, kde nejvyšší počet příslušníků polské menšiny v obci překračuje 30% obyvatel. Polská menšina je jedinou teritoriálně vymezenou národnostně menšinovou komunitou v České republice. (Úřad vlády, 2013, s. 12)

Polský jazyk užívá ve svém přenosu regionální studio Českého rozhlasu. Všude tam, kde žije polská menšina, lze zachytit také polské televize. (Kotková, 2012, s. 35)

V České republice působí 28 občanských sdružení, která se představují jako sdružení polské menšiny. (Úřad vlády, 2013, s. 16)

Polská menšina rozvíjí velmi hojnou a pestrou kulturní činnost. Aktivity organizují především dvě občanská sdružení, a to Kongres Poláků v České republice a Polský kulturně osvětový svaz v České republice. Obecnou prioritou polské menšiny je zachovat etnickou identitu a kulturní dědictví Poláků v České republice, utvořit hromadné vystupování vůči polským a českým úřadům a vytvořit kulturní most mezi Polskem a Českou republikou. (Vláda ČR, 2014 [online])

V roce 2012 na území České republiky pokračovalo vzdělávání v mateřských školách s polským jazykem vyučovacím i v mateřských školkách, v nichž byly vytvořeny pouze třídy s polským jazykem vyučovacím. Do 33 mateřských škol dochází 829 dětí. V základních školách s polským jazykem vyučovacím se vzdělávalo 1660 žáků, a to na 25 školách. Na Gymnáziu s polským jazykem vyučovacím v Českém Těšíně studovalo 328 žáků. Na střední odborné škole a Obchodní akademii v Českém Těšíně se vzdělávalo 54 žáků. Všechny školské instituce s polským vyučovacím jazykem v Moravskoslezském kraji najdeme na území dvou okresů, a to Frýdek-Místek a Karviná, kde je největší koncentrace Poláků. (Úřad vlády, 2013, s. 29)

Na co si Poláci stěžují, je omezování při vstupu na vysoké školy, kdy musí podstoupit přijímací řízení v českém jazyce, vnímají také diskriminační přístup i při jednání na některých úřadech. Jsou také přesvědčení, že příspěvky státu na rozvoj polské kultury jsou nízké. (Kotková, 2012, s. 35)

1.3.4 Vietnamská menšina

Tato menšina je v České republice tvořena jednak občany České republiky, kteří se hlásí k vietnamské národnosti a jednak občany Socialistické republiky Vietnam, kteří mají na území České republiky povolen krátkodobý nebo trvalý pobyt. (Wikipedie, 2012 [online])

Podle sčítání lidu v roce 2011 žilo v České republice 29 660 občanů vietnamské národnosti. (Český statistický úřad, 2012 [online])

Podle údajů Českého statistického úřadu je pouze přes 800 z nich zároveň státními občany České republiky. (Úřad vlády, 2013, s. 4)

Pokud menšinu chápeme jako počet občanů jiného státu, v tomto případě státu Socialistické republiky Vietnam, pobývajících na území České republiky, jednalo by se po Slovácích, Ukrajincích a Polácích o největší národnostní menšinu vyskytující se na území České republiky. Největší počet osob, které se hlásí k vietnamské národnosti najdeme v Praze a v Karlovarském kraji, a to především v Chebu. (Wikipedie, 2014 [online])

Dle tohoto výkladu jsme se také řídili při sestavování dotazníku pro účely této diplomové práce, protože podstatou této práce je zkoumat postoje žadatelů o pěstounskou péči k potencionálně ohroženým dětem jiné národnosti, jejichž národnost je na území České republiky nejpočetněji zastoupena.

Podle tzv. Menšinového zákona č. 273/2001 však počet vietnamské menšiny čítá odhadem pouze několik set osob, protože dle tohoto zákona se za menšinu považují pouze občané České republiky, kteří se hlásí k vietnamské národnosti.

Vietnamci se na území České republiky začali usazovat již v době komunistického režimu, kdy se jednalo o jakousi družbu mezi zeměmi stejného politického vyznání. Po pádu komunistického režimu se mnozí rozhodli v Česku zůstat, protože návrat do Vietnamu by pro ně nebyl ekonomicky příznivý. Jednalo se o první generace Vietnamců, kteří v České republice započali zakládat rodiny. Živili se prodejem na tržnicích. Později přibyla i drogová činnost v podobě pěstování marihuany a výroby pervitinu, padělání peněz, vydírání atd. Následně si začali budovat své kamenné obchody, což vedlo k další migraci Vietnamců do Česka. (Wikipedie, 2014 [online])

V reálném životě prochází vietnamské rodiny velkými změnami, a to především v tom smyslu, že partnerské vztahy, které jsou uzavřeny po přesídlení na území České republiky, volně přecházejí ve spontánní zakládání rodin. Vzhledem k zákonným normám ve Vietnamu i v České republice je vypuštěno úřední uzavření manželství. Nesezdání partneři spolu začnou žít s veškerými znaky rodinného života, včetně početí a narození dětí. Pokud je ekonomická nebo životní výhoda velmi atraktivní, dochází i k formálnímu uzavření sňatku, a to i přesto, že původní svazek ve Vietnamu nebyl zrušen. K takovému přístupu Vietnamci přistupují nejčastěji v případech uzavření manželství s cizinkou nebo cizincem. Vietnamci v České republice prohlašují, že si váží rodiny, a tím i institutu manželství. Své jednání vysvětlují tak, že se rozhodli žít mimo Vietnam, aby jednak zabezpečili své individuální potřeby, ale také aby připravili ekonomické podmínky pro své děti žijící v České republice nebo ve Vietnamu. Jako třetí důvod uvádějí, aby se postarali o své staré rodiče, kteří žijí většinou bez důchodového zabezpečení. Přesídlení Vietnamců proto bývá označováno jako cesta z tíživé situace. (Brouček, 2003, s. 23,24)

1.3.5 Německá menšina

Dle sčítání lidu v roce 2011 se k německé národnosti na území České republiky přihlásilo 18 658 osob. (Český statistický úřad, 2012 [online])

Kulturní sdružení eviduje 54 občanských sdružení občanů německé národnosti v České republice. (Úřad vlády, 2013, s. 16).

Sdružení německé národnostní menšiny se snaží, aby byl zachován mateřský jazyk a kulturní dědictví. Dále se věnují vytváření prostoru pro seberealizaci vlastních členů. Mezi hlavní aktivity, které sdružení organizují, patří kulturní akce ke příležitosti oslav různých svátků jako jsou například Vánoce či Velikonoce, pěvecké a taneční kroužky, semináře pro občany s různou tematikou, kurzy německého jazyka apod. Sdružení také spolupracují s občany České republiky a svými krajany na restaurování různých památek a také výpomoci slabším a nemocným lidem. Mezi nejvýznamnější organizace patří Shromáždění Němců v Čechách, na Moravě a ve Slezsku a Kulturní sdružení občanů německé národnosti v ČR. (Vláda ČR, 2014 [online])

1.3.6 Ruská menšina

Podle sčítání lidu, domů a bytů žilo v roce 2011 v České republice 17 872 osob ruské národnosti. (Český statistický úřad, 2012 [online])

Rusové přišli do České republiky ve dvacátých letech 20. století v důsledku komunistického převratu v Rusku. Druhá vlna přišla o několik let později a tvořily ji většinou manželky českých studentů. Poslední početně nejsilnější vlna se objevila po rozpadu SSSR. Dnes je ruskojazyčná menšina značně roztráštěná, jednotlivé skupiny si vzájemně nedůvěřují, mají odlišné životní postoje ovlivněné zkušenostmi a politickou orientací. (Vláda ČR, 2014 [online])

Rozmístění občanů ruské menšiny v České republice je celoplošné, větší koncentrace příslušníků této menšiny je v Praze, Karlových Varech a Brně a dalších větších městech.

Příslušníci ruské menšiny, kteří působí v Karlových Varech většinou nejsou občané ČR, pouze zde podnikají a jsou vlastníci nemovitostí. Bývají majiteli několika desítek hotelů, neinvestují ovšem pouze do svého jmění, ale i do veřejných projektů. Většinou se jedná o zámožné migranty. Mnoho z nich zde žije se svými rodinami. Málo příslušníků této menšiny umí český jazyk. (Wikipedie, 2014 [online])

Menšina má na území České republiky 11 občanských sdružení. (Úřad vlády, 2013, s. 16)

Jedná se například o občanské sdružení Ruská tradice, Ruský institut, Ruská občina, Očag.

Priority organizací se diferencují dle jejich zaměření. Co však mají společné, je dosažení dobrých vztahů a lepšího oboustranného poznání s většinovou společností a dosažení dobrých vzájemných vztahů, poznání a důvěry mezi jednotlivými uskupeními a vlnami ruské emigrace. (Vláda ČR, 2014 [online])

1.3.7 Maďarská menšina

Dle sčítání lidu v roce 2011 se k maďarské národnosti na území České republiky přihlásilo 8 920 osob. (Český statistický úřad, 2012 [online])

V roce 2001 to bylo 14 672 osob, došlo tak k výraznému poklesu počtu osob hlásících se k národnostní menšině. Nejvyšší množství příslušníků menšiny najdeme v Praze, Brně a Ostravě. (Úřad vlády, 2013, s. 11).

Maďaři se jako národnostní menšina prohlásili až po roce 1989. V roce 1990 byl v České republice založen Svaz Maďarů žijících v českých zemích, čímž také začal plnohodnotný národnostní život menšiny v naší zemi. (Šišková, 1998, s. 60)

Hlavní činností Svazu je pomoc s uchováním národní identity, kultury a tradic. Dle možnosti uspokojovat menšinové potřeby, dále se podílet na představování kultury a dějin maďarského národa v českém prostředí, obohacovat tím regionální kulturní život. Díky lingvistickému vybavení být nápomocni českému prostředí při rozvoji oboustranných česko-maďarských vztahů, provádět klubovou a publikační činnost. (Vláda ČR, 2014 [online])

Na území České republiky působí 3 maďarská občanská sdružení. Svaz Maďarů žijících v českých zemích patří mezi nejvýznamnější organizaci. Nejdůležitějším projektem této instituce jsou každoročně konané Dny maďarské kultury – prezentace a šíření maďarské kultury v českém prostředí, které se pořádají v několika městech v České republice. (Úřad vlády, 2013, s. 16, 37).

Dlouhodobě působí na území České republiky také Maďarská reformovaná církev. Maďaři katolického vyznání mají tak možnost navštívit pravidelné bohoslužby v maďarštině. V Brně má své působiště studentský spolek Kafedik. (Vláda ČR, 2014 [online])

1.3.8 Romská menšina

I když Romové žijí na území České republiky již několik staletí, jsou pro většinu obyvatel České republiky stále nepoznaní ve smyslu způsobu jejich života, myšlení, rodových tradic. Romové jsou u majority bráni jako celek negativně se chovající, aniž by se projevila, jakákoli snaha o to, je lépe poznat. Jedním z důvodů je také obrácení pozornosti reportérů a publicistů pouze k negativním jevům spojených s Romy. Tato neinformovanost souvisí s tím, že zájem výzkumníků o tuto menšinu vznikl poměrně nedávno, a to teprve v 50. letech 20. století. (Šišková a kol., 1998, s. 75)

Dle sčítání lidu v roce 2011 se k romské národnosti na území České republiky přihlásilo 5 135 osob. (Český statistický úřad, 2012 [online])

Citováno z knihy Pavla Navrátila (2003, s. 12): „*Množství občanů, kteří se přihlásili k romské národnosti, neodpovídá reálnému stavu věci. Nechci zde diskutovat o povaze etnicity a ani nebudu rozkrývat příčiny, které vedou mnohé Romy k tomu, že cítí potřebu*

své romství skrývat, pouze poukazují na fakt, že množství Romů je v této republice výrazně vyšší. Strážlivé expertní odhady se v této věci obvykle pohybují na úrovni 200-300 tisíc (cca 2-3% obyvatel) a jsou i odhady vyšší. Bereme-li tyto odhady vážně, nemůžeme se existencí Romů v naší společnosti nezabývat.“

Romové se dělí do několika skupin, tyto skupiny mezi sebou téměř nekomunikují. Každá z nich má svou historii, zkušenosti. Neuzavírají společná manželství, ani se nestýkají. Vztahy mezi nimi bývají většinou horší jako s majoritní skupinou obyvatel. Příslušníci této menšiny se kromě dělení do těchto skupin, ještě člení do kast, což je pozůstatkem z indické pravlasti a podporuje to roztříštěnost Romů. (Šišková a kol., 1998, s. 76)

Pro všechny Romy je společná úcta ke starším, zdvořilost, pohostinnost a solidarita. Nejvyšší hodnotu má pro Romy život a vše co s ním souvisí. Své sebevědomí odvozují od své rodiny. Vzdělání, profese, majetek nebo postavení v majoritní společnosti není pro ně tak důležité. Láska k dětem je u Romů pověstná. I peníze stojí vysoko v žebříčku Romů, protože jsou důležité pro zachování života, dávají možnost uctívat staré a projevovat lásku k dětem. Pro změnu budoucnost má pro ně malou hodnotu, žijí převážně přítomností a minulostí. (Šišková a kol., 2001, s. 122)

Romská komunita je a byla výrazně vystavena sociálnímu vyloučení. Sociálního vyloučení Romů mají za následek převážně tyto události: vyvraždění většiny integrované romské populace v koncentračních táborech za 2. světové války, násilné přesídlení Romů ze slovenských osad do průmyslových, městských, sídlištních zón v Česku a nakonec tržní přeměna, jejímž následkem ztratili v hromadném měřítku práci. Sociální vyloučení Romů se nejvíce projevuje v následujících oblastech: omezený přístup na trh práce, chudoba a nízký příjem, nízká míra sociální podpory, velmi řídká nebo žádná sociální síť, bydlení a život ve vymezených lokalitách a vyloučení ze služeb. (Navrátil, 2003, s. 58, 60)

Při rozhovorech s Romy dnes převažuje jen děs, ublížení a nespravedlnost. V naší společnosti vykazuje majorita přes 70% negativní, xenofobní až rasistické postoje vůči romské menšině. I když je většinou Rom na tento přístup zvyklý, intenzita negativních výroků a každé další ohrožení ovlivní jeho další vidění a porozumění věci. Jejich vnímání je dnes hlavně ovlivněno řadou násilných činů s rasistickým podtextem. Je pro ně velmi obtížné se s tímto faktem racionálně srovnat. Neznalost tohoto faktu pak překvapí mnohé aktivisty z majority, kteří chtějí přispět novými projekty k harmonickému soužití majority

s romskou menšinou, protože často narazí na nezájem Romů. Proto je důležité si uvědomit, že dobrý vztah a důvěra se budují dlouhodobě, a proto výsledky nepřijdou okamžitě. S romskou menšinou je proto důležité pracovat dlouhodobě a trpělivě. (Šišková a kol., 2001, s. 147-148)

2 NÁHRADNÍ PÉČE O DĚTI

Náhradní péče je určena dětem, o které se jejich rodiče nemohou, nechtějí nebo neumějí starat. Může být nařízena také dětem s vážnými výchovnými problémy. Této problematice se v diplomové práci však podrobněji věnovat nebudeme. Náhradní péče o děti je v naší zemi realizována formou náhradní rodinné péče nebo ústavní péče. Náhradní rodinná péče se člení na péči pěstounskou, kam patří také pěstounská péče na přechodnou dobu, dále osvojení, poručnická péče, péče jiné fyzické osoby než rodiče a hostitelská péče. Výše uvedeným formám náhradní péče se budeme věnovat podrobněji v následujících podkapitolách.

Ze zprávy Ústavu zdravotnických informací a statistiky České republiky vyplývá, že v roce 2012 bylo z kojeneckých ústavů a dětských domovů pro děti do tří let propuštěno 1940 dětí. Více jak polovina z těchto dětí byla propuštěna zpět do vlastní rodiny (50,7%), 22,9% dětí bylo osvojeno a do jiné formy náhradní rodinné péče bylo propuštěno 11,6 %. Zbývajících 14,8 % dětí bylo propuštěno do jiného než rodinného prostředí - dětské domovy, ústavy sociální péče, Klokánky apod. (ÚZIS ČR, 2010 [online])

2.1 Náhradní rodinná péče

Oblast náhradní rodinná péče je upravena v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v občanském zákoníku č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů, v zákoně o zvláštních řízeních soudních č. 292/2013 Sb., ve znění pozdější předpisů, v zákoně o sociálních službách č. 108/2006, ve znění pozdějších předpisů, dále v Ústavě České republiky, v Listině základních práv a svobod a Úmluvě o právech dítěte.

Dítě ve své rodině přijímá ty, kdo se k němu mateřsky a otcovsky chovají. Vůbec mu nezáleží na tom, zda-li na to mají doklad z porodnice. Nezáleží mu ani na tom, co tomu říká zákon či všechny společenské instituce. Dítěti záleží na jeho lidech – ti jsou pro něho rodinou. Pra-dítě, které se z nějakého důvodu ocitlo ve světě bez svých lidí, bylo už kdysi dávno přijímáno za své cizími pra-lidmi. Kulturní vývoj pak dal tomuto přijetí cizího dítěte různé formy a pojistil je zákony, neboť společnost poznala, že se jedná o nesmírně důležitou věc. Zachraňuje se tak nadějný lidský jedinec, čímž společnost jen získává, protože jinak by jedinec vůbec nepřežil nebo by se v jiné nerodinné výchově natolik zkazil, že by společnosti nebyl k užítku, ale naopak ke škodě. (Matějček, 1994, s. 21)

Je třeba si také uvědomit, že děti v náhradní rodinné péči mohou být děti týrané, zanedbávané nebo zneužívané. (Pešová, Šamalík, 2006, s. 117)

2.1.1 Osvojení

Dle občanského zákoníku č. 89/2012 (§ 794, § 795) se osvojením rozumí přijetí cizího jedince za vlastního. Podmínkou osvojení je takový vztah mezi osvojitelem a osvojeným, jaký je mezi rodičem a dítětem nebo jsou tu dány přinejmenším základy takového vztahu.

Zvláště u laické veřejnosti je doposud zažitý spíše dříve používaný termín adopce. Osvojení je v naší zemi nejvyšší možnou realizovanou formou náhradní rodinné péče. Evidentní výhodou je zejména skutečnost, že osvojením získávají osvojitelé, tedy lidé, kteří se rozhodli dítě převzít do této formy náhradní rodinné péče, stejná práva, ale i povinnosti, jaká mají ke svým dětem biologičtí rodiče. V případě osvojení dítěte právě tato rodičovská práva a povinnosti (či tzv. rodičovská odpovědnost) ve vztahu k biologickým rodičům zanikají. Rodičovská odpovědnost totiž v plném rozsahu přechází na osvojitele. (Novák, Gabriel, 2008, s. 42)

Pro osvojení jsou obzvláště vhodné děti do 3 let věku, u kterých lze předpokládat bezproblémový zdravotní vývoj, a u nichž je vyřešen právní vztah s biologickými rodiči. To znamená, jestliže jsou právně volné. Dítě má příjmení rodičů, kteří ho osvojili a jsou zároveň zapsáni v rodném listě dítěte, pouze na matrice lze dohledat jména biologických rodičů. (Vocilka, 1999, s. 15)

Od začátku letošního roku tj. od ledna 2014 vstoupil v účinnost nový Občanský zákoník č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů a tím došlo k rozsáhlým změnám v oblasti osvojení. V následující řádcích se budeme snažit vystihnout ty nejpodstatnější změny. Mezi osvojitelem a osvojeným musí být přiměřený věkový rozdíl, až na výjimečné situace ne menší než šestnáct let. Bylo-li osvojeno dítě, které je již rodičem, vztahuje se i osvojení na jeho dítě. Pokud osvojované dítě dosáhlo již věku 12 let, je k osvojení třeba i jeho souhlasu. Před adopční péčí osvojitele o osvojované dítě neskončí dříve, než před uplynutím šesti měsíců. Osvojitel musí osvojenec informovat o tom, že byl osvojen a to nejpozději do zahájení školní docházky. Možnost požádat soud o osvojení. Jakmile osvojenec nabude svéprávnosti, může se seznámit s obsahem spisu o osvojení. Soud může nařídit dohled nad úspěšností osvojení. Osvojení není možné zrušit po uplynutí tří let od rozhodnutí o osvojení. To neplatí v případě, je-li osvojení v rozporu se zákonem.

2.1.2 Pěstounská péče

Pěstounská péče obecně je zvláštní formou státem řízené, finančně podporované a kontrolované náhradní rodinné péče. Jedná se o volnější svazek než je osvojení. Dítěti zůstává jméno po rodičích, stát přispívá pěstounům na jeho výchovu. Vlastní rodiče neztrácejí všechna práva a povinnosti. Dítě je pěstounům do péče svěřeno soudem a oni tedy před celou společností přebírají odpovědnost za jeho výchovu a přípravu pro život. Do pěstounské péče jsou přijímány jednotlivci, ale i sourozenecké skupiny. Pěstouny mohou být manželské páry, ale i samostatně ženy či muži. Děti mohou přicházet také do SOS dětských vesniček, což je sice trochu zvláštní, ale u nás dobře proslulou a uznávanou formou pěstounské péče. (Matějček, 1994, s. 23)

V praxi rozlišujeme dva základní typy pěstounské péče a to: pěstounskou péči individuální a skupinovou. Individuální probíhá v běžném rodinném prostředí, i když rodina nemusí být úplná. Skupinová je pak uskutečňována v tak zvaných zařízeních pro výkon pěstounské péče nebo v SOS dětských vesničkách. SOS vesničky mají svého vlastního psychologa, který jak s matkami pěstovkami, tak hlavně s umístěnými dětmi spolupracuje. Podílí se také na rozhodování o přijetí dítěte do vesničky. (Novák, Gabriel, 2008, s. 51)

Novák a Gabriel (2008, s. 46) dále individuální pěstounskou péči člení na klasickou, poručenskou a pěstounskou péči na přechodnou dobu.

Nyní si charakterizujeme klasickou pěstounskou péči.

Jak už je výše uvedeno, pěstoun má právo zastupovat dítě pouze v omezeném rozsahu, především v běžných každodenních záležitostech. Při zásadních rozhodnutích se však jako pěstoun neobejde bez souhlasu zákonného zástupce dítěte, kterým je zpravidla biologický rodič. To se týká hlavně plánování lékařských zákroků, volby povolání, vydávání cestovních dokladů apod. Je také možné dítěti v pěstounské péči přidělit příjmení pěstounů. (Novák, Gabriel, 2008, s. 47)

Mnohdy se setkáváme se snahou pěstounů mít ve své péči alespoň tři děti, bez ohledu na vlastní rodičovskou kapacitu a zájmy, potřeby a názory stávajících (vlastních či dříve přijatých) dětí v rodině. I když se v rodině objevují problémy, trvají pěstouni na svém. Počínající či stupňující se potíže se snaží bagatelizovat či skrývat. Nekonrolovatelné rozšiřování počtu dětí v rodině může ovlivnit celkovou kvalitu jejich péče. Jejich kapacita totiž není neomezená. V současné době se jako nejvyšší doporučený počet dětí v rodině

udává počet šest. Setkáváme se i s počtem osm, což už je ale opravdu maximum. (Novák, Gabriel, 2008, s. 47-48)

Styk dítěte s rodiči není vyloučen, právě naopak. Dle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů (§ 967) má pěstoun přímo povinnost zachovávat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s jeho rodiči, dalšími příbuznými a osobami, které jsou dítěti blízké. Má povinnost umožnit styk rodičů s dítětem, pokud soud nestanoví jinak.

Dle zákona o sociálně právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů (§ 20) je pěstounská péče v České republice zprostředkovávána krajskými úřady, a to na základě žádosti fyzické osoby, která má zájem přijmout dítě do pěstounské péče. Zprostředkování krajskými úřady se neprovádí v případě, že návrh na svěření dítěte do pěstounské péče podala fyzická osoba dítěti příbuzná nebo osoba dítěti nebo jeho rodině blízká.

Od klasické formy pěstounské péče bývá v praxi oddělována jedna její zvláštní forma, a to pěstounská péče realizovaná příbuznými tzv. pěstounská péče příbuzenská, většinou se jedná o prarodiče. V menší míře je pak prováděna tetami či strýci dítěte, výjimečně pak staršími sourozenci dítěte či vzdálenějšími příbuznými. Pěstounství prarodičů má však své určité zvláštnosti. Při tomto typu péče bývá někdy problém s přemírou lásky a shovívavosti. Prarodiče také někdy odmítají využít odbornou pomoc. Nemají zájem účastnit se svépomocných sdružení. Pěstouni prarodiče také častěji vykazují extrémní postoj k biologickým rodičům (zakazování nebo nucení dítěte se s rodiči stýkat) a v neposlední řadě jsou to generační rozdíly mezi pěstouny a dětmi. (Novák, Gabriel, 2008, s. 48)

Z pohledu sociálního pracovníka, který pracuje na oddělení sociálně právní ochrany dětí již třetím rokem mohu říci, že za dobu výkonu své praxe jsem se setkala především s velmi silnou motivací příbuzných na finanční garanci státu za výkon jejich pěstounství. Dále je třeba velmi citlivě ošetřit případné výchovné rezervy prarodičů, kterým nedostatek rodičovských kompetencí zřejmě zproblematizoval samotnou výchovu svých dětí. Je také třeba mít na paměti, že není možné "odkládat" děti k prarodičům bez závažného důvodu a tím zajistit příjmy do rodiny v podobě dávek pěstounské péče, a to na úkor vlastní odpovědnosti za dítě.

Orgán sociálně právní ochrany dětí má nástroje pro ošetření uvedených rizik, a to v rámci preventivní a poradenské činnosti (působení na rodiče, aby plnili povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti, projednávání s rodiči odstranění nedostatků ve výchově, poskytnout či zprostředkovat rodině poradenství, pravidelně vyhodnocovat situaci v rodině a tvořit individuální plány ochrany dítěte, pořádat případové konference, přednášky, kurzy) či výchovných opatřeních (napomenutí vhodným způsobem rodiče, stanovení dohledu nad rodinou, uložení omezení bránící působení škodlivých vlivů, uložení povinnosti využít odbornou poradenskou pomoc).

Ve výzkumech prof. PhDr. Zdeňka Matějčka (1994, s. 22) se ukázalo, že všude tam, kde se mladá rodina dostává do potíží a přestává dobře fungovat, přichází jako první na pomoc babičky a dědečkové.

Poručnická péče je zvláštní formou pěstounské péče. Je vhodná v případech, kdy je dítě starší, tzn. především mladšího školního věku a výše, a přišlo do pěstounské péče nedávno. Poručnické péče v praxi se využívá především v případech, kdy osvojení v tomto vývojovém období může být problematické a rodiče dítěte zemřou, případně jsou zbaveni rodičovské odpovědnosti nebo pozbyli způsobilosti k právním úkonům. Poručník se tak stává zákonným zástupcem dítěte. (Novák, Gabriel, 2008, s. 53)

Pokud poručník o dítě i osobně pečuje, má podle občanského zákoníku (§ 939) nárok na hmotné zabezpečení, jako by se jednalo o pěstounskou péči.

Institut pěstounské péče na přechodnou dobu umožňuje, aby dítě mohlo vyrůstat v náhradním rodinném prostředí u proškolených pěstounů i krátkodobě a bylo mu zajištěno právo na rodinný život podle Úmluvy o právech dítěte (čl. 20, 21). Je kladen důraz na odbornou přípravu pěstounů, jejich další vzdělávání a supervizi. Předpokládá se, že budou mít zejména schopnost spolupracovat s rodiči dítěte, případně s trvalou náhradní osvojitelskou či pěstounskou rodinou. Pěstounská péče na přechodnou dobu je jednou z forem náhradní rodinné péče, pro kterou je vytvořena zvláštní evidence pěstounů. (MPSV, 2014 [online])

Soud může podle zákona č. 359/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů svěřit na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu osobám v evidenci, a to na:

- dobu, po kterou nemůže rodič z vážných důvodů dítě vychovávat (např. hospitalizace, zdravotní nebo sociální důvody)
- dobu, po jejímž uplynutí může matka dát souhlas k osvojení nebo po kterou může rodič souhlas k osvojení odvolat
- dobu do nabytí právní moci rozhodnutí o tom, že souhlasu rodičů k osvojení není potřeba.

Zvláštnosti pěstounské péče na přechodnou dobu spočívají:

- v její časové omezenosti, to znamená, že může trvat nejdéle 1 rok, výjimkou je péče o sourozence, kteří byli do péče svěřováni postupně, pak se lhůta 1 roku počítá od přijetí posledního sourozence
- dítě může být do pěstounské péče na přechodnou dobu svěřeno pouze rozhodnutím soudu na návrh orgánu sociálně právní ochrany a jen osobám, které jsou vedeny ve zvláštní evidenci pěstounů na přechodnou dobu
- před umístěním dítěte neprobíhá proces zprostředkování náhradní rodinné péče (MPSV, 2014 [online])

Výkon pěstounské péče na přechodnou dobu klade na žadatele skutečně vysoké nároky. Rozhodně vyšší, než jaké jsou kladeny na většinu osvojitelů i klasických pěstounů. Z toho také plyne požadavek na vyšší rozsah přípravy budoucích pěstounů na přechodnou dobu, který je co do délky podstatně vyšší. (Gabriel Z., Novák T., 2008, s. 60)

Na osoby, které poskytují pěstounskou péči na přechodnou dobu má být nahlíženo jako na profesionály vykonávající specifickou činnost v oblasti výchovy a péče o ohrožené děti. Předpokládá se, že dítěti poskytnou stabilní a láskyplné prostředí po dobu několika týdnů či měsíců. Jejich opatrování by mělo dětem pomoci začít se vyrovnávat s traumaty a deficity z minulosti a přichystat je na přechod do trvalé péče nebo návrat do původní rodiny. Potřebují dobré komunikační schopnosti, protože budou spolupracovat s původní rodinou dítěte nebo novou náhradní rodinou, rovněž se také budou podílet na práci odborného týmu, poskytující podporu dítěte a jeho rodině. Tato forma péče by měla být využívána pro všechny děti, které musí dočasně žít mimo vlastní rodinu nebo pro které se hledá dlouhodobé řešení ve formě osvojení nebo pěstounské péče. (MPSV, 2014 [online])

Stát uznal nutnost pěstounskou péči finančně podpořit. Dle zákona o sociálně právní ochraně dětí do okruhu dávek pěstounské péče patří příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla a příspěvek při ukončení pěstounské péče.

Níže rozepíšeme nároky na dávky opakované, to znamená dávky, které jsou vypláceny měsíčně podle zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte má každé nezletilé nezaopatřené dítě, které je svěřeno do péče osoby pečující nebo osoby v evidenci. Nárok na příspěvek trvá i po dosažení zletilosti dítěte, a to nejdéle do 26 let. Výše příspěvku činí za kalendářní měsíc 4.500 Kč pro dítě ve věku do 6 let, 5.550 Kč pro dítě ve věku od 6 do 12 let, 6.350 Kč pro dítě ve věku od 12-18 let a 6.600 Kč pro dítě ve věku od 18 let do 26 let. Pokud je dítě závislé na pomoci jiné fyzické osoby podle zákona o sociálních službách, je výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte odlišná. Právo na odměnu pěstouna má osoba pečující i osoba v evidenci. Výše odměny pro osoby pečující je odvislá od počtu dětí, o které pečuje. Je-li pečováno o jedno dítě, výše odměny za kalendářní měsíc činí 8.000,-Kč, je-li pečováno o dvě děti – výše příspěvku činí 12.000,-Kč, je-li pečováno alespoň o 3 děti nebo o 1 dítě , které je osobou závislou na péči jiné fyzické osoby je výš příspěvku 20.000 Kč. Výše odměny pro osoby v evidenci činí 20.000 Kč, a to i v případě, že aktuálně nepečuje o žádné dítě. V případě, že je osobě v evidenci svěřeno dítě, které je závislé na péči jiné fyzické osoby ve stupni II, III nebo IV je výše odměny pěstounů 24.000 Kč měsíčně.

2.1.3 Péče jiné fyzické osoby než rodiče

Tato podoba péče byla dříve stejně jako osvojení upravena v zákoně o rodině, nyní nám tuto formu péče upravuje nový Občanský zákoník č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů (§ 953 až § 957). Tohoto typu péče o dítě se využívá v případech, kdy o dítě nemůže pečovat žádný z rodičů ani poručník. Tento typ péče má přednost před ústavní péčí, pokud se péče ujme osoba příbuzná či dítěti blízká, dá jí soud přednost. Osoba pečující musí být zárukou řádné péče, práva a povinnosti vymezí soud, jinak se použije ustanovení o pěstounské péči. Rodiče jsou povinni hradit výživné.

2.1.4 Hostitelská péče

Termín „hostitelská péče“ se v zákoně neuzívá, je jím označován pobyt dítěte mimo ústav, a to u jiných osob než rodičů. Tento typ péče je v zákoně ošetřen v § 30 zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Podle výše uvedeného zákona, hostitelskou péči, lépe řečeno pobyt mimo ústav u jiných fyzických osob, může povolit pouze ředitel ústavního zařízení, a to na základě předchozího souhlasu obecního úřadu obce s rozšířenou působností, a to nejvýše na 30 kalendářních dnů při prvním pobytu. Tato doba může být na základě písemného souhlasu obecního úřadu s rozšířenou působností prodloužena. Písemný souhlas obecního úřadu obce s rozšířenou působností musí obsahovat určení osob, u kterých bude dítě pobývat, délku a místo pobytu dítěte. Při udělování souhlasu obecní úřad přihlíží hlavně k rodinnému a sociálnímu prostředí, kde by mělo dítě pobývat a také k individuálnímu plánu ochrany dítěte. Dále si ověřuje bezúhonnost osob, u kterých by dítě mělo pobývat a může také požádat příslušný Krajský úřad o jejich odborné posouzení.

Hostitelskou péči můžeme rozdělit na dlouhodobou a opakovanou. Dlouhodobá hostitelská péče je nejčastěji využívána u dětí, které by měly přejít do osvojení nebo pěstounské péče žadatelům o hostitelskou péči, ale zatím se čeká na dokončení všech právních záležitostí a nebo slouží k ověření, zda se dítě s novou rodinou sžije a rodina zvládne jeho výchovu. Opakovaná hostitelská péče je vhodná pro děti staršího školního věku a výše, které nemají vyhlídku na trvalou náhradní rodinu. Zprostředkováním hostitelské péče poznávají život ve fungující rodině, navazují pevné citové vztahy, nabývají více podnětů a motivaci k pozitivnímu chování a příznivému vývoji. (Fond ohrožených dětí Brno, 2014 [online])

Z praxe je známo, že péči o děti si hradí sám žadatel o hostitelskou péči, protože finanční zabezpečení hostitelské péče není řešeno v žádném zákoně.

2.2 Ústavní péče

Oblast ústavní péče upravuje zejména zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů a metodický pokyn Ministerstva zdravotnictví č. 24039/2005.

Tam, kde rodina z některých důvodů v péči o dítě selhává a není možné zvolit osvojení či pěstounskou péči, je třeba dítěti zajistit výchovné prostředí formou ústavní péče. Klasickými modely jsou zařízení v resortu zdravotnictví, dále různé dětské domovy v resortu školství a pro děti handicapované domovy sociální péče v resortu sociálních věcí. Dítě zde není svěřováno do péče konkrétního náhradního rodiče či vychovatele, ale do péče ústavu. (Matějček, 1999, s. 39)

Odpovědnost za systém ústavní péče je rozdělena v České republice mezi tři ministerstva, a to ministerstvo práce a sociálních věcí, ministerstvo zdravotnictví a ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Pod ministerstvo práce a sociálních věcí spadají domovy pro osoby se zdravotním postižením a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Ministerstvo zdravotnictví zodpovídá za péči o děti do jednoho roku v kojeneckých ústavech a dětských domovech pro děti do tří let. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy odpovídá za diagnostické ústavy, dětské domovy a dětské domovy se školou, která jsou určena pro děti ve věku od 3 do 18 let věku. (Evropské centrum pro práva Romů, 2011, s. 16 – 17)

Hlavní funkce domovů jsou podle Matouška (1999, s. 22): podpora a péče, léčba, výchova a resocializace, omezení, vyloučení a represe.

V České republice je vysoký počet dětí do 18 let, které nežijí ve svých biologických rodinách, hodně z nich žije v ústavní péči. Jejich počet se za posledních 10 let nesnížil. Podle zprávy o stavu lidských práv v České republice za rok 2009 žije v zařízeních ústavní péče všech typů přibližně 22000 dětí. Údaje o dětech umístěných v zařízeních ústavní péče členěné podle jejich etnicity jsou dostupné pouze pro děti ve věku do 3 let. (Evropské centrum pro práva Romů, 2011, s. 5)

Informace ověřena také na Ministerstvu práce a sociálních věcí u Mgr. Kateřiny Šlesingerové, která je zastupující vedoucí oddělení ochrany práv dětí a náhradí rodinné péče.

Většina našich dětských domovů je již přestavěno na bytové jednotky, kde dva nebo tři vychovatelé bydlí se skupinou dětí, ale máme ovšem i klasické dětské domovy se společnými ložnicemi a jídelnami, s jednotným výchovným programem a výchovnými skupinami dělenými podle věku. Ale ani tyto dětské domovy už dávno nejsou těmi „děcáky“, které vnikly do povědomí hodně lidí jako jakési malé dětské žaláře či polepšovny. (Matějček, 1994, s. 23)

Děti vychovávané v dětských domovech žijí v odlišném prostředí než děti vyrůstajících v rodinách. Mají většinou i záporné zkušenosti z vlastních rodin, které z různých příčin neplnily své povinnosti při výchově dítěte. Tyto prožitky a institucionální výchova se svými specifiky ovlivňují jejich citění, myšlení a jednání, které se v některých oblastech výrazně odlišuje od projevů dětí vychovávaných v rodinách. Zjistilo se, že asi jen čtvrtina až pětina dětí z ústavní péče je dobře zadaptovaná. Ostatní děti mají potíže a poškození různého druhu, a to v chování, citění a učení. (Vocilka, 1999, s. 7)

Deprivované ústavní děti se jeví při srovnání se svými vrstevníky, kteří žijí ve svých rodinách, jako děti méně nadané, pomalejší, úzkostné a bojácné, zatížené mnoha druhy zlovyků, které se vykládají jako spontánní pokus o naplnění nenaplněné potřeby kontaktu. Jejich vztahy k lidem jsou povrchní a chvilkové. Tyto následky ústavní výchovy nazýváme deprivačním syndromem a jsou tím vážnější a hůře odstranitelné, čím dříve se dítě do ústavní výchovy dostalo a čím déle ústavní výchova trvala. (Matoušek, 1999, s. 46)

Náš přední odborník na náhradní rodinnou péči prof. PhDr. Zdeněk Matějček (1994, s. 23, 24) uvádí: „*Mimořádně vydatným zdrojem poučení nám byla naše první SOS dětská vesnička v Doubí. Tam totiž na začátku sedmdesátých let přišlo v krátké době skoro sto dětí, které jsme před tím znali z dětských domovů nebo psychiatrických léčeben. Mohli jsme tedy sledovat, co se s nimi děje, když z citově chudého prostředí tzv. kolektivní výchovy přejdou do prostředí rodiny, byť náhradní a svým způsobem umělé. Dala by se o tom napsat celá kniha, ale to základní a podstatné bylo zjištění, že se tu dřívější citové ochuzení dětí vyrovnává a že tedy toto nové prostředí působí léčebně.*“

Na dětech v ústavní péči byl objeven a nejvíce zkoumán problém psychické deprivace. První překotné závěry, které žádaly zrušení dětských domovů, jsou dnes již dávno překonány. Je jisté, že přes všechny snahy zůstane vždy určitý počet dětí, pro které bude ústavní péče nezbytná a také se podařilo prokázat, že zlepšením ústavů lze nepříznivé vlivy ústavnictví omezit. (Matějček, Langmaeir, 2011, s. 352)

Na konci roku 2012 bylo v dětských domovech pro děti do tří let 1397 dětí, tedy o 31 dětí méně, než v roce předešlém. Důvody pobytu těchto dětí jsou převážně zdravotní (44,3%) a sociální (36,4%). Děti, které nemohou vyrůst v rodině kvůli svému postižení, ačkoli nevyžadují trvalou a dlouhodobou péči, bylo na konci roku 2012 19,3%. Ze souhrnného počtu 1397 dětí, které byli v těchto zařízeních na konci roku 2012, bylo pouze 49 dětí (to je

3,5%) jiného než českého občanství. Počet romských dětí se od roku 2011 mírně zvýšil, ze 403 dětí na 409 dětí. Nejvyšší podíl romských dětí byl v Ústeckém a Karlovarském kraji. (ÚZIS ČR, 2010 [online])

Někteří zástupci zařízení ústavní výchovy uvedli, že pro opětovné sjednocení rodiny nic nedělají, protože jejich primárním cílem je děti vychovávat a cokoli dalšího je nad možnosti zaměstnanců ústavu. Komunikace mezi pracovníky dětských domovů a rodiči dětí umístěných v domovech bývá sporadická, což negativně ovlivňuje šance dětí na návrat do biologické rodiny. (Evropské centrum pro práva Romů, 2011, s. 32)

Některé dětské domovy nepodporují rozvoj identity u dětí, které jsou jiného etnického původu. Neučí se jejich kultuře, historii nebo jazyku. Nepotkají se v dětských domovech se vzory stejného etnického původu. V 21 dětských domovech byla pouze jedna romská vychovatelka. Děti jsou převychovávány do většinové společnosti, což v praxi v některých ústavních zařízeních nabývá spíše podobu asimilace. (Evropské centrum pro práva Romů, 2011, s. 36)

Pro rychlý přehled o umístování dětí do 14 let do náhradní péče jsme vytvořili tabulku č. 1. Následující údaje, které jsme zde shrnuli, vypovídají o počtu dětí v České republice, které v roce 1996 a v roce 2012 žily mimo vlastní rodinu. Údaje v tabulce o počtu umístěných dětí mimo vlastní rodinu v roce 2012 pochází z internetových stránek Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky – statistiky a statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí 2012. Autorem informací z roku 1996 je Zdeněk Matějček (1999, s. 32).

Tabulka nám jasně vypovídá o nárůstu počtu dětí žijících mimo vlastní rodinu a také o výrazném zvýšení svěřování dětí do pěstounské péče.

Tabulka 1 Umístování dětí do 14 let do náhradní péče

ČR v roce	2012	1996
Počet obyvatel	10.516.125	10.320.000
Počet dětí do 14. let	1.560.296	1.893.259
Počet umístěných dětí		
Do osvojení	526	575
Do pěstounské péče	7651	418
Do péče jiného občana než rodiče	7847	969
Do ústavní výchovy	8214	2218

V roce 2012 byl počet žadatelů o pěstounskou péči 1152 osob.

3 PĚSTOUNSKÁ PÉČE

Ve třetí kapitole se budeme podrobněji věnovat pěstounské péči, a to zejména její historii, žadatelům o pěstounskou péči a dětem v pěstounské péči.

Děti v pěstounské péči si často prošly velmi těžkou životní situací, nesou si v sobě velká zranění, kterému je třeba věnovat zvýšenou pozornost. Tyto děti v sobě mají svůj životní potenciál, někdy velmi potlačený, který je třeba odkrýt a podporovat. Je velmi důležité dítě dobře poznat, brát ho takové jaké je. Často jsou to děti, které na začátku svého života nepoznaly lásku, přijetí a bezpečnou náruč někoho blízkého. Potřebují postupně znovu získat důvěru v dospělé i svět kolem. Potřebují zažít běžný rodinný život. Domov, kde budou mít své místo, dobré jídlo, stabilitu a lásku. Potřebují potkat někoho stabilního, chápatelivého a spolehlivého. (Amalthea, 2014 [online])

Pěstouni v České republice se mohou rozhodnout, zda přijmou dítě jiné etnické národnosti či nikoliv. Přestože to zákon o sociálně právní ochraně dětí nijak neupravuje, v oficiálních formulářích vydaných krajskými úřady nebo obecními úřady se běžně vyskytuje dotaz, zda by žadatelé o pěstounskou péči přijali dítě jiné etnické příslušnosti. Podle respondentů výzkumu se případní pěstouni nebo adoptivní rodiče dětem jiné etnické příslušnosti vyhýbají. I když jsou žadatelé o pěstounskou péči připraveni přijmout dítě jiné etnické příslušnosti, čelí tlakům a předsudkům ze strany širší rodiny nebo blízkého okolí. Z tohoto důvodu dávají přednost dětem české národnosti. Tyto a obdobné negativní stereotypy také pak přispívají k nepřiměřenému zastoupení romských dětí v ústavní péči a komplikují jejich umístění do náhradních rodin. (Evropské centrum pro práva Romů, 2011, s. 31)

3.1 Historie pěstounské péče

Za předchůdce placené pěstounské péče můžeme považovat instituci kojných. Pokud se povznesla společnost v některé zemi natolik, že se utvoří, tzv. vyšší třída, neztotožňuje se ideál krásy s těhotenstvím, porodem a kojením dětí.

S institucí placených kojných a pak i chův, opatrovnic a pěstounek se setkáváme již ve starověku – v městských státech řeckých a stejně tak i v Římě. Tam se kojné shromažďovaly a nabízely své služby ženám patricijů.

V některých zemích, např. ve Francii, bylo v době renesance obvyklé, že městská rodina svěřovala své dítě na dva roky najaté kojné na venkově. (Matějček a kol, 1999, s. 25-26)

První institucí u nás, která pečovala o osiřelé a opuštěné děti byl Vlašský špitál, byl založen v 16. století. V roce 1883 jich bylo v Čechách již 21, a to jak soukromých, tak i veřejných. Přetrvávala však vysoká úmrtnost, a to zejména u malých dětí. Úmrtí dětí nebylo způsobeno pouze nemocí dětí, nedostatečnou hygienou či výživou. Podstatnou roli zde hrálo psychické strádání.

V rámci rozvoje nalezinců v 18. století se začalo přemýšlet, jak situaci řešit levněji a humánněji. To co bychom dnes nazvali pěstounskou péčí, umožňoval vládní dekret z roku 1788, kdy bylo upuštěno od výhradního společného ustanovení sirotků a nalezenců. Dekret se prosazoval pomalu, ale systematicky. Tento směr potvrzuje také zpráva Českého zemského gubernia z roku 1789, která informovala o otevření nové zemské porodnice a nalezince u Sv. Apolináře v Praze. Prikazuje se, aby novorozené dítě bylo ponecháno matce nebo kojné tak dlouho, dokud se nenajde příležitost k jeho umístění do péče na venkově. Poměrně přesně byly stanoveny zásady pro pěstouny. (Novák, Gabriel, 2008, s. 13)

Dítě brzy po narození odcházelo k pěstounce na venkov, do poměrů ekonomicky a hygienicky ubohých a pobývá tam 6 let. Pěstounky pobíraly plat vzhledem k věku dítěte „sestupný“. Svou odměnu pěstounky dostávaly každý měsíc až po předání potvrzení faráře obce, že dítě dosud žije. Ukončením šestého roku dítě bylo vráceno zpět do ústavu. U pěstounů mohlo zůstat v případě, že byli ochotni se o dítě bezplatně starat. (Matějček a kol, 1999, s. 25-27)

První republika přála pěstounské péči. Dětské domovy v této době nebyly pojímány jako domovy pro trvalý pobyt dětí, ale především jako domovy záchytné a diagnostické. Domovy byly koncipovány pro malé skupiny dětí, kapacita nepřesáhla 20 míst, takže si zachovala určitý rodinný ráz. Po krátkém pobytu z nich děti odcházely zpět do vlastních rodin nebo do pěstounské péče, osvojení eventuálně do zařízení pro „mládež úchylnou“. (Novák, Gabriel, 2008, s. 16)

Mimo to existovaly sirotčince, kde děti pobývaly delší dobu. Na ně byl napojen první z typů pěstounské péče, tzv. pěstounská péče nalezenecká. Dítě bylo svěřováno do pěstounské péče, tentokrát ne už jen ženě (pěstounce), nýbrž nejčastěji manželskému páru. Zařízení svěřilo dítě pěstounům nejprve do 10 let, později do 16 let a dítě se pak do ústavu vracelo. Výběr pěstounů a dohled nad péčí o dítě zajišťoval ústav.

Druhou formou byla tzv. pěstounská péče řízená a kontrolovaná Okresní péčí o mládež. Sociální pracovníci Okresní péče o mládež vyhledávali pěstouny pokud možno hodnověrné, mravně bezúhonné, v dobrém zdravotním a psychickém stavu, s trvalým zaměstnáním, stálým bydlištěm a schopností dítě zajistit řádnou výchovu.

Třetí variantou pěstounské péče byla tzv. pěstounská péče v dětských koloniích. Jednalo se o mnoho rodin, kterým svěřila děti Okresní péče o mládež. Tyto rodiny bydlely v jednom místě či jednom správním okrese. Poněvadž rodiny bydlely v blízkém sousedství, bylo snazší jim pomáhat a kontrolovat je.

Poslední variantou byla tzv. pěstounská péče soukromá. Vznikla na základě soukromé dohody mezi rodiči a obvykle příbuznými dítěte, nejčastěji se jednalo o prarodiče. (Matějček, 1999, s. 29 - 30)

V době druhé světové války poklesl počet dětí v Protektorátu v tzv. oficiální pěstounské péči. O to významnější byly aktivity jednotlivců jako byl např. britský úředník Nicholas Winton. Podařilo se mu zachránit 669 židovských dětí před holocaustem. Děti z Čech a Moravy odcestovaly do Velké Británie a byly přijaty do britských rodin.

Osiřelé nežidovské děti byly v důsledku nacistického teroru předávány až na výjimky do péče příbuzných. (Novák, Gabriel, 2008, s. 16, 19)

Po druhé světové válce došlo k podstatným změnám. Nalezince byly přejmenovány na ústavy péče o dítě. Zrušeny byly Okresní komise péče o mládež. Byl zlikvidován dřívější propracovaný systém péče o ohrožené děti a skončeno působení všech dobrovolných sdružení. Pěstounská péče ve všech formách, mimo příbuzenské, byla zrušena v roce 1950. Znovu obnovena byla až v roce 1973. (Matějček, 1999, s. 30)

Na počátku šedesátých let u nás rodina zase patřila na prvním místě mezi výchovnými institucemi a rodinná výchova měla přece jen přednost před výchovou ne-rodinou. Náš stát se v této věci výrazně lišil od tehdejších socialistických států. Svědčí o tom také fakt, že se pozoruhodným způsobem od šedesátých let u nás rozvinula takzvaná náhradní rodinná péče o děti, které z nějakého důvodu původní rodinu ztratily. Tento druh rodinné péče má u nás dokonce bohatší repertoár než v leckteré zemi západní. (Matějček, 1994, s. 7)

3.2 Žadatelé o pěstounskou péči

V této diplomové práci se věnujeme postoji žadatelů o pěstounskou péči k národnostním menšinám.

Pojem postoj vyjadřuje relativně vyhraněný sklon jedince se chovat v určité situaci určitým způsobem, eventuálně reagovat pozitivně nebo negativně na podněty spjaté s takovou situací. Postoj vyjadřuje spojitost psychických stavů a vnějších objektů. Je výsledkem uspořádání předchozí zkušenosti v lidské psychice a jedinec s touto seskupenou zkušeností přistupuje ke každé následující situaci. (Vláčil in Maříková, 1996, s. 812-813)

Postoje zahrnují tři složky: složku kognitivní, afektivní a behaviorální. Pokud se jedná kupříkladu o předpojaté postoje k menšinám, říkáme jejich kognitivní složce negativní stereotypy, afektivní složka se projevuje jako pocíťované předsudky a behaviorální složka představuje negativní činy, např. popírání práv. (Atkinsonová a kol., 2003, s. 616-622)

O pěstounskou péči mají zájem častěji lidé, kteří již děti mají. I zde však přetrvávají mnohé nesprávné úsudky. Tato forma péče není malá a ani rychlá forma osvojení. Samozřejmě, že za určitých okolností je možné, aby pěstounská péče v osvojení přešla, ale základní tvrdá data obejít nelze. (Novák, Gabriel, 2008, s. 9)

Počet žadatelů o pěstounskou péči v České republice byl v roce 2012 celkem 1152. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013, s. 95)

I když počty žadatelů o pěstounskou péči v současné době nijak dramaticky neklesají, stále jich je vzhledem k počtu dětí, které by potřebovaly vyrůstat alespoň v pěstounské rodině, nedostatek. Přesněji řečeno, nejde tak ani o navýšení celkového počtu žadatelů o pěstounskou péči, jako spíše o změnu jejich struktury. Dlouhou dobu se totiž nedostává žadatelů ochotných přijmout do pěstounské péče děti odlišných etnik a závažněji zdravotně handicapované. (Novák, Gabriel, 2008, s. 51)

I přesto můžeme konstatovat, že současná situace u nás se pomalu posouvá dopředu. Před 30 lety se stávalo, že etnický odlišné děti přicházely do rodin jako „trest“. Dejme tomu k osvojitelům, kteří se nějak politicky provinili. Před 10 lety se to již nedělo, ale netolerance etnické odlišnosti způsobovala, že jen velmi malý počet žadatelů o zprostředkování pěstounské péče ve svých názorech o dítěti uvádělo možnost etnické

odlišnosti (pod 20%). Dnes již pozorujeme, že otevřenost vůči odlišnostem se pomalu zvyšuje. (Vančáková, 2011, s. 11)

Před vlastním rozhodnutím žadatele vzít si do vlastní péče dítě, by měla předcházet dlouhodobá a zodpovědná úvaha o tom, zda je dostatečně vyzrálý na rodičovskou roli. To následně podstatnou měrou ovlivní i budoucí schopnost plného přijetí biologicky cizího dítěte. Po definitivním rozhodnutí přijmout dítě do pěstounské péče je třeba podat na obecním úřadě s rozšířenou působností nebo magistrátu ve větších městech žádost o zprostředkování pěstounské péče. Zde se jim bude věnovat sociální pracovnice, která má agendu náhradní rodinné péče na starosti. Sociální pracovnice provede se žadatelem úvodní seznámení a předá žádost o zprostředkování pěstounské péče. (Novák, Gabriel, 2008, s. 71, 74)

Z praxe je nám známo, že k žádosti musí žadatel případně žadatelé doložit doklad o státním občanství nebo povolení k dlouhodobému či trvalému pobytu (stačí kopie občanského průkazu), lékařskou zprávu o zdravotním stavu žadatele, barevnou fotografii žadatele a potvrzení o příjmu. Sociální pracovnice následně zajistí zprávu o sociálních poměrech, a to na základě osobní návštěvy v domově žadatele (žadatelů), opis rejstříku trestů, písemný souhlas s absolvováním přípravy na přijetí dítěte a stanovisko obecního úřadu. Po shromáždění všech výše uvedených náležitostí soc. pracovník zasílá dokumentaci k dalšímu řízení příslušnému krajskému úřadu.

Dle zákona o sociálně právní ochraně dětí krajský úřad zajišťuje odborné posouzení žadatele pro účely zprostředkování pěstounské péče. Toto odborné posouzení zahrnuje posouzení zdravotního stavu žadatele, absolvování přípravy a po jejím ukončení pak následuje psychologické vyšetření. Časový rozsah přípravy, která zahrnuje poradenskou pomoc související se svěřením dítěte do pěstounské péče a navíc speciální přípravu k přijetí dítěte pěstounem na přechodnou dobu, činí 48 hodin u žadatelů o pěstounskou péči a nejméně 72 hodin u žadatelů o pěstounskou péči na přechodnou dobu. Součástí posouzení je také příprava dětí žijících v rodině žadatele přijmout nové dítě do rodiny.

Počet pěstounů v České republice byl v roce 2011 – 9834 pěstounů, v roce 2012 se počet pěstounů zvýšil na 10188 pěstounů. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013, s. 94)

Pokud žadatelé o pěstounskou péči chtějí přijmout do pěstounské péče dítě jiného etnika, měli by mít jasno v těchto představách: dokážeme dítě přijmout s láskou, otevřeností a bez

předsudků, jsme připraveni na různé reakce okolí, jsme schopni v dítěti posilovat zdravou sebejistotu včetně jeho etnické identity. Musí sami chtít a následně dítěti nabídnout informace o jeho kultuře a historii národa, být schopni dát dítěti důvěru a možnosti, aby si z kultury naší a své původní převzal to, co pro sebe považuje za nejlepší. Je pochopitelné, že zájemci o pěstounskou péči nemají hned v těchto záležitostech jasno, musí být však otevření k hledání dalších informací, hovořit o těchto tématech s rodinnými příslušníky, obracet se na odborníky a znalé pěstouny. (Vančáková, 2011, s. 11)

3.3 Dítě v pěstounské péči

Dítě přichází do pěstounské péče proto, že biologičtí rodiče nebo alespoň jeden z nich nebyli zbaveni rodičovských práv. (Novák, Gabriel, 2008, s. 9)

Dítě, které přichází do náhradní rodiny, má obdobné potřeby jako všechny ostatní děti, které vyrůstají ve své vlastní rodině. Přesto většina těchto dětí zažívala v raném věku, případně později během života velké těžkosti a jejich potřeby nebyly uspokojovány tak, jak bylo pro jejich zdravý vývoj potřeba. Velmi obtížně věří dospělým lidem, nejsou navyklé na rodinný život, nezažívaly přijetí, nepocítily dostatek lásky. Žily v nestabilním prostředí. Aby tento nedostatek opakovaně nezraňoval jejich duši, naučí se obranným reakcím a projevují se pak chováním, které bývá označováno jako problémové. Neposlouchají, bývají agresivní k sobě i k druhým, často používají komunikační lži, těžko navazují vyvážené vztahy s druhými. Často také překračují společenské normy, nerespektují autority, obtížně vyjadřují své pocity a potřeby apod. (Amalthea, 2014 [online])

Do pěstounské péče přicházejí kromě zdravých dětí i děti nemocné nebo děti jiných etnik. Rozhodně se nejedná o dětské nachlazení. Dnes přežívají děti, které by ještě před deseti lety neměly šanci na život. Neubývá dětí s vrozenými vývojovými vadami. (Novák, Gabriel, 2008, s. 9)

Děti se zdravotním postižením potřebují speciální péči a specifický výchovný přístup. Jejich rodiče se o ně nemohli či nedokázali postarat. Kromě handicapu tyto děti ještě zažily nepřijetí, do života si často odnášejí zprávu, že jsou špatné, když je jejich rodiče nechtěli. Samy sebe pak mohou vnímat jako nedůležité bez hodnoty. (Amalthea, 2014, [online])

Přibýlo také dětí jiných etnik, u nichž lze uvažovat o pěstounské péči. Dlouhou dobu to nejsou jen Romové. (Novák, Gabriel, 2008, s. 9)

Děti menšinového etnika, které nemohou vyrůstat ve své rodině, často ztrácejí kontakt s primární kulturou, společenstvím. Jejich budování identity tím může být narušeno. Od rodiny, která ji nabídne místo a bezpečí, potřebují podporu a pomoc v zachování vazeb na svou minulost, dále pochopení pro jejich kulturní odlišnosti a co je také velmi důležité, přijetí do rodiny. Při provázení dětí menšinového etnika životem je nutné orientovat je k činnostem blízkým jejich kultuře, nabízet jim k tomu prostor, uznávat jejich kulturní dědictví. (Amalthea, 2014, [online])

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUM

V praktické části této diplomové práce je vymezen hlavní cíl výzkumu, který je ještě doplněn o dílčí výzkumné otázky. Kromě toho jsou v diplomové práci stanoveny hypotézy výzkumu.

Na základě vymezení výzkumného cíle a výzkumných otázek byl vybrán kvantitativní výzkum a jako výzkumná metoda dotazník.

4.1 Hlavní cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu této diplomové práce bylo zjistit četnost žadatelů o pěstounskou péči, kteří mají zájem pečovat o děti jiné národnosti.

4.2 Výzkumné otázky

1. Je u žadatelů o pěstounskou péči přijetí dítěte jiné národnosti ovlivněno místem bydliště?
2. Je u žadatelů o pěstounskou péči přijetí dítěte jiné národnosti ovlivněno vzděláním?
3. Jaké jsou postoje žadatelů o pěstounskou péči k příslušníkům národnostních menšin?
4. Ovlivňuje osobní zkušenost žadatelů o pěstounskou péči s příslušníky z národnostních menšin zájem o přijetí dítěte z jiné národnosti?
5. Jaká rizika žadatelé o pěstounskou péči spatřují při péči o dítě jiné národnosti?

4.3 Stanovení hypotéz

HYPOTÉZA H1: Žadatelé o pěstounskou péči z města vykazují vyšší míru ochoty přijetí dítěte z národnostní menšiny než žadatelé z vesnice.

Předpokládá se, že postoje žadatelů o pěstounskou péči bydlících ve městě budou pozitivnější než u žadatelů bydlících na vesnici, a to z důvodu větší anonymity.

HYPOTÉZA H2: Žadatelé o pěstounskou péči s vyšším vzděláním vykazují vyšší míru ochoty přijetí dítěte z národnostní menšiny než žadatelé s nižším vzděláním.

Předpokládá se, že postoje žadatelů o pěstounskou péči budou nejpozitivnější u žadatelů s vyšším vzděláním než u žadatelů se vzděláním nižším.

HYPOTÉZA H3: Žadatelé o pěstounskou péči zaujmají významně negativnější postoj k Romům než k ostatním národnostem.

Vzhledem k častým problémům romských obyvatel na území ČR se předpokládá, že žadatelé o pěstounskou péči budou romské obyvatele vnímat negativně na rozdíl od jiných národnostních menšin.

5 METODIKA VÝZKUMU

V následující kapitole je vymezeno pojetí výzkumu, technika výzkumu a je zde také charakterizován výzkumný vzorek.

5.1 Pojetí výzkumu

Cílem této diplomové práce bylo zjistit jaká je četnost žadatelů o pěstounskou péči, kteří mají zájem pečovat o děti jiné národnosti. Na základě stanoveného výzkumného cíle bylo zvoleno kvantitativní pojetí výzkumu. Pro sběr dat byla použita výzkumná metoda dotazník.

5.2 Technika výzkumu

Jak je již výše zmíněno, pro sběr dat byla použita výzkumná metoda dotazník. Dotazník byl anonymní a skládal se z 16 otázek. V dotazníku byly použity otevřené i uzavřené otázky. Otázky jsme formulovali dle poznatků získaných z prostudované literatury.

Srozumitelnost dotazníku jsme ověřovali u svých kolegyní. Jejich názory nebyly do výzkumu zahrnuty.

Výzkum jsme chtěli původně provést v pěti krajích, a to ve Zlínském, Karlovarském, Ústeckém, Jihomoravském a Moravskoslezském. Byly osloveny pracovnice příslušných krajských úřadů, které měly na starosti agendu náhradní rodinné péče.

S pracovnicemi kraje Moravskoslezského a Jihomoravského jsme spolupráci nenavázali. V Moravskoslezském kraji bylo důvodem odmítnutí naší žádosti velké pracovní vytížení a v kraji Jihomoravském ochrana osobních údajů žadatelů o pěstounskou péči.

Z kraje Zlínského, Ústeckého a Karlovarského byla s pracovnicemi dohodnuta a navázána spolupráce. Bylo ujednáno, že emailem rozešlou dotazník všem žadatelům o pěstounskou péči, kteří si v roce 2013 podali žádost o zprostředkování pěstounské péče. Respondenti pak zaslali dotazníky zpět pracovnícím s tím, že pracovnice nám vyplněné dotazníky poslaly mailem nebo respondenti zaslali vyplněné dotazníky sami na naši emailovou adresu. Jeden dotazník se vrátil poštou. Pro respondenta byla tato forma zaslání přijatelnější.

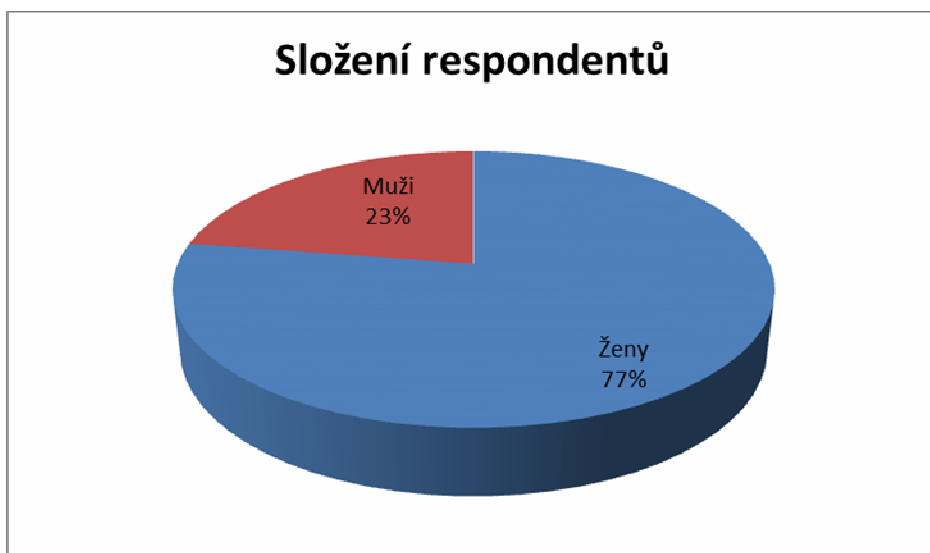
V kraji Zlínském bylo v roce 2013 podáno 80 žádostí o zprostředkování pěstounské péče. Vyplněných dotazníků se vrátilo 37, to je konkrétně 46%. V kraji Ústeckém bylo v roce 2013 podáno 49 žádostí a vrátilo se 18 vyplněných dotazníků, to je 37% a v kraji Karlovarském bylo podáno 27 žádostí a vrátilo se 16 vyplněných dotazníků, to je 59%.

Po návratu dotazníků byla provedena jejich kontrola, zda jsou vyplněny všechny položky. Pro výzkum této diplomové práce bylo využito všech 71 vyplněných dotazníků. Uvedené údaje v dotaznících byly zpracovány. Výsledky dotazníku byly porovnány s cílem a otázkami výzkumu.

5.3 Výzkumný soubor

Pozornost byla zaměřena na žadatele o pěstounskou péči ve Zlínském, Ústeckém a Karlovarském kraji. Základní výzkumný soubor tvořili žadatelé o pěstounskou péči v jednotlivých krajích v celkovém počtu 71 osob. Z toho bylo 16 respondentů z Karlovarského kraje, 18 z Ústeckého kraje a 37 z kraje Zlínského.

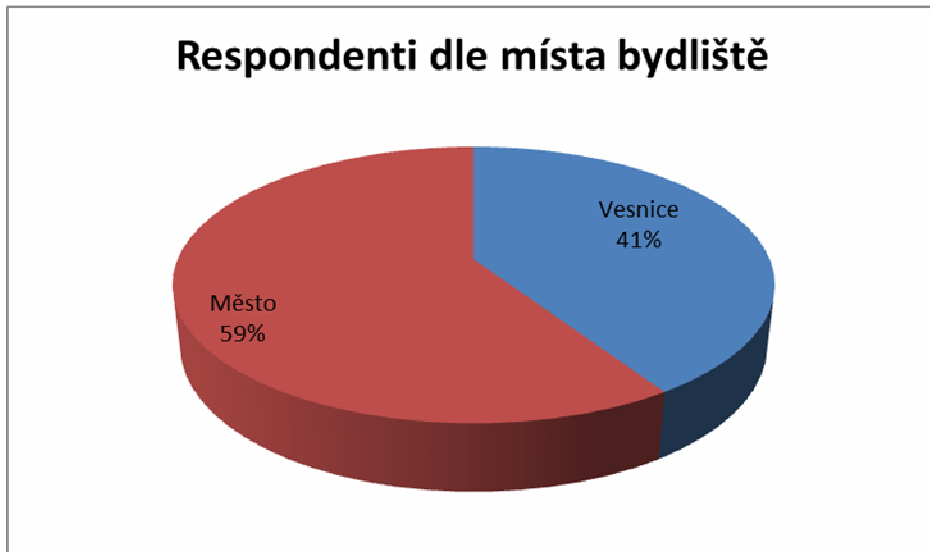
Graf 1 Složení žadatelů o pěstounskou péči dle pohlaví

Z grafu č. 1 vyplývá, že výzkumu se zúčastnilo 16 (23%) mužů a 55 (77%) žen. K tomuto údaji se vztahuje v dotazníkovém šetření otázka č. 1.

Graf 2 Složení žadatelů o pěstounskou péči podle místa bydliště

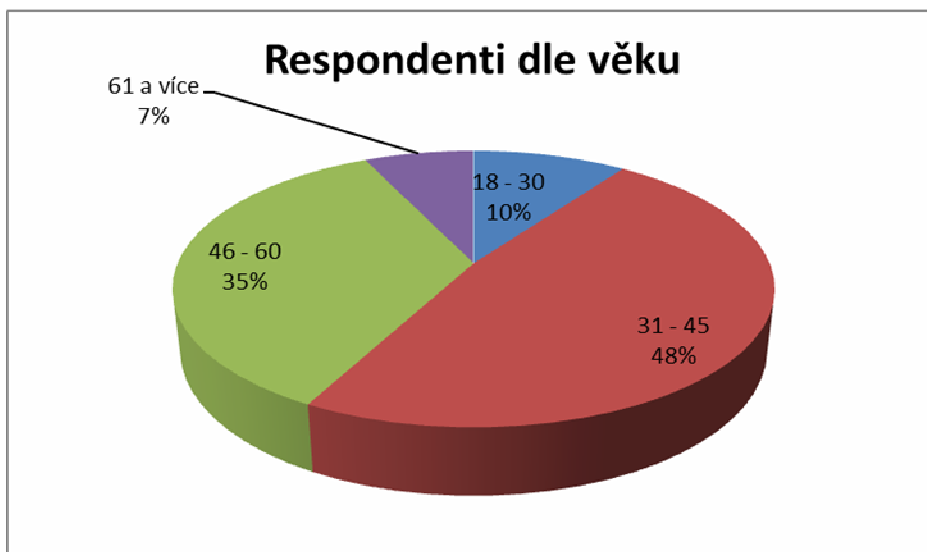
Z grafu č. 2 vyplývá, že výzkumu se zúčastnilo 42 žadatelů o pěstounskou péči (59%), kteří bydlí ve městě a 29 (41%) žadatelů, kteří bydlí na vesnici. K tomuto údaji se vztahuje v dotazníku otázka č. 2.

Graf 3 Žadatelé o pěstounskou péči podle krajů

Z grafu č. 3 nám vyplývá, že výzkumu se zúčastnilo 37 žadatelů o pěstounskou péči ze Zlínského kraje (52%), 18 žadatelů o pěstounskou péči z Ústeckého kraje (25%) a 16 žadatelů o pěstounskou péči z Karlovarského kraje (23%).

Graf 4 Žadatelé o pěstounskou péči podle věku

Z grafu č. 4 vyplývá věkové rozmezí žadatelů o pěstounskou péči – 7 osob ve věku 18-30 (10%), 34 osob ve věku 31-45 (48%), 25 osob ve věku 46-60 (35%), věk 61 a více – 5 osob (7%).

Graf 5 Žadatelé o pěstounskou péči podle dosaženého vzdělání

Z grafu č. 5 nám vyplývá, že 5 žadatelů o pěstounskou péči dosáhlo základního vzdělání (7%), 6 žadatelů o pěstounskou péči bylo vyučeno v oboru (8%), 36 osob mělo střeđoškolské vzdělání (51%) a 24 osob vzdělání vysokoškolské (34%).

Výzkum proběhl v měsících leden – březen 2014.

6 VYHODNOCENÍ A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ

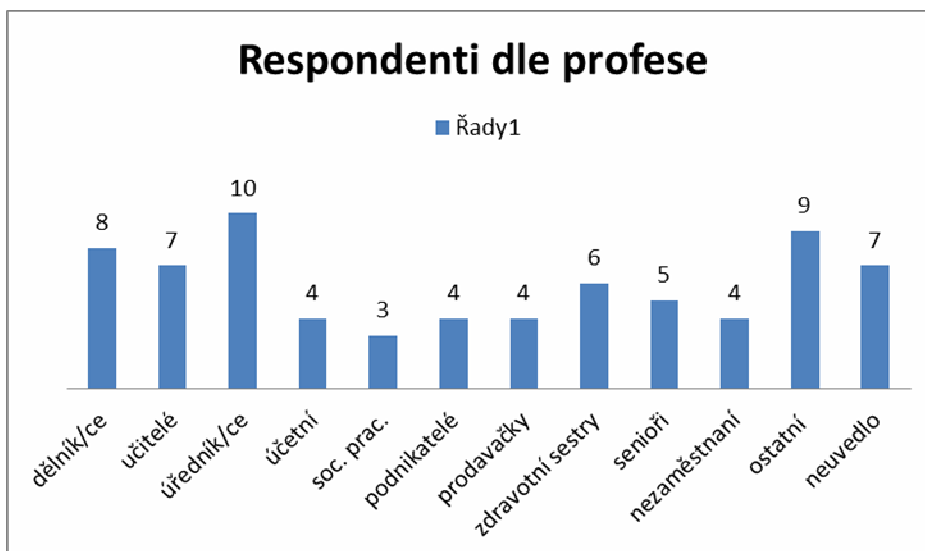
V této části diplomové práce jsou vyhodnoceny a interpretovány výsledky výzkumu, jsou zde uvedeny souhrny odpovědí z dotazníkového šetření, ověřeny hypotézy výzkumu a doporučení pro praxi.

6.1 Souhrn odpovědí

Vyhodnocení výzkumného dotazníku

Položka č. 6: Jaká je Vaše profese?

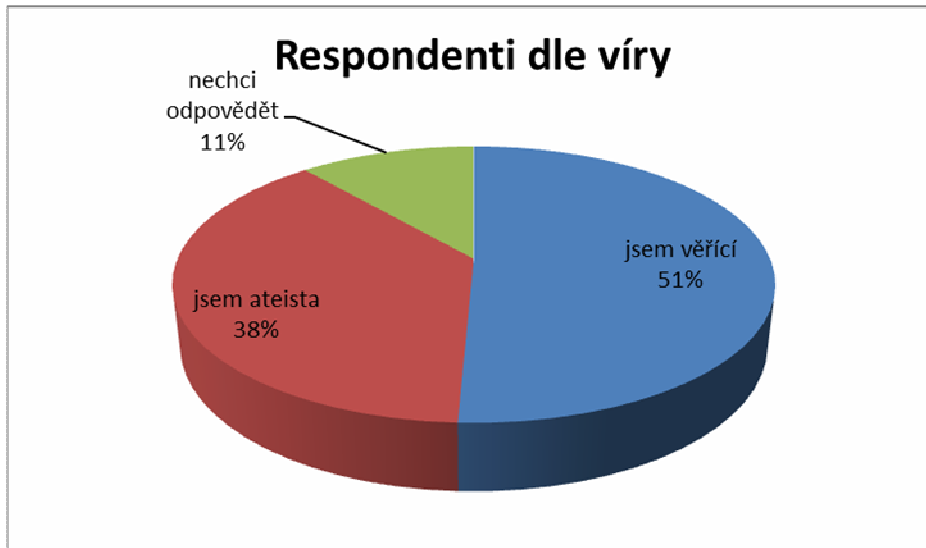
Graf 6 Žadatelé o pěstounskou péči podle profese

Z grafu č. 6 nám vyplývají jednotlivé profese žadatelů o pěstounskou péči. Každý sloupec je označen názvem profese a počtem žadatelů, kteří tuto profesi vykonávají. Mezi ostatní patří vždy 1 osoba jako: tlumočnice, řidič, farář, strojní inženýr, ekonom, knihovnice, grafička, servírka, strojní inženýr. Nejvíce zastoupenou profesí u žadatelů o pěstounskou péči je profese úředník, úřednice.

Položka č. 7: Hlásíte se k nějaké církvi či víře?

Graf 7 Žadatelé o pěstounskou péči podle víry

Z grafu č. 7 vyplývá, že z celkového počtu respondentů je 36 osob věřících (51%), 27 osob ateistů (38%) a 8 osob nechce odpovídat (11%).

Položka č. 8: Jak vnímáte soužití národnostních menšin na území České republiky?

Graf 8 Vnímaní soužití národnostních menšin podle respondentů

Z grafu č. 8 nám vyplývá, že 31 žadatelů o pěstounskou péči vnímá soužití národnostních menšin na území ČR spíše pozitivně (43%) stejný počet žadatelů o pěstounskou péči vnímá soužití spíše negativně (44%) a 9 osob neví (13%).

Položka č. 9: Je pro Vás přijatelné, aby Vaše dítě navštěvovalo stejnou třídu společně s dětmi národnostních menšin?

Graf 9 Postoj žadatelů ke společnému navštěvování tříd

Z grafu č. 9 vyplývá, že 27 žadatelům o pěstounskou péči by rozhodně nevadilo, pokud by jejich dítě navštěvovalo stejnou třídu společně s dětmi národnostních menšin (38%), 29 osobám by to spíše nevadilo (41%), 7 žadatelů odpovědělo, že neví (10%), 8 žadatelů spíše ne (11%) a žádný z žadatelů nebyl razantně proti.

Položka č. 10: Přijali byste od souseda jiné národnosti pozvání na kávu či návštěvu?

Graf 10 Postoj respondentů k pozvání na návštěvu

Z grafu č. 10 nám vyplývá, že 28 respondentů by rozhodně přijalo pozvání na kávu či návštěvu od souseda jiné národnosti (39%), 27 respondentů odpovědělo, že spíše ano (38%), 11 respondentů neví (16%) a 5 respondentů spíše ne (7%).

Položka č. 11: Dokážete si představit krátkodobé soužití s příslušníkem jiné národnosti (např. pobyt na koleji, několikadenní účast na konferenci atd.)?

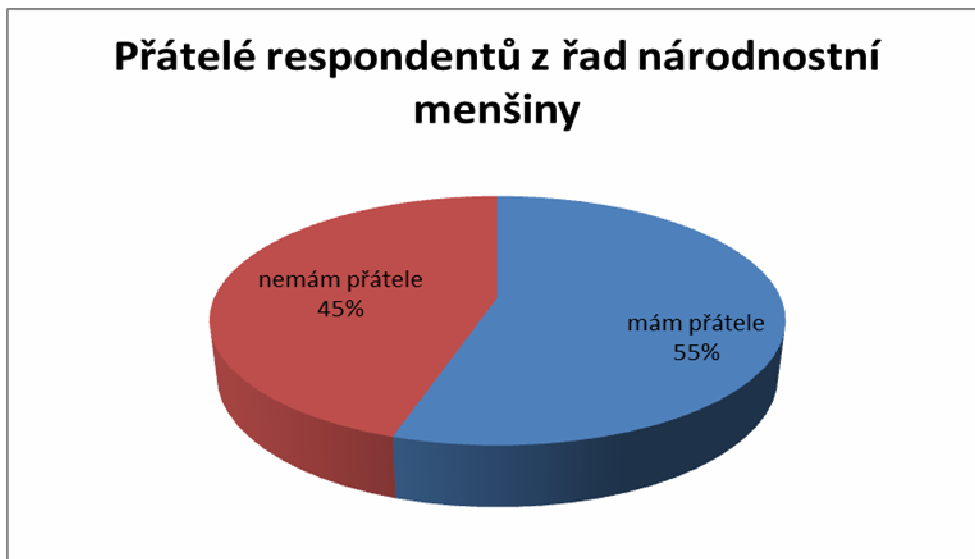
Graf 11 Postoj respondentů k soužití s příslušníkem jiné národnosti

Z grafu č. 11 vyplývá, že 33 žadatelům o pěstounskou péči by rozhodně nevadilo krátkodobé soužití s příslušníkem jiné národnosti (46%), 24 respondentů odpovědělo spíše ano (34%), 9 žadatelů neví, jak by se rozhodlo (13%) a 5 žadatelů spíše ne (7%).

Položka č. 12: Máte mezi lidmi patřící do národnostní menšiny přátele?

Graf 12 Přátelé žadatelů o pěstounskou péči z řad národnostní menšiny

Z grafu č. 12 nám vyplývá, že 39 žadatelů o pěstounskou péči má přátele mezi lidmi z národnostních menšin (55%) a 32 žadatelů nemá přátele z řad národnostních menšin (45%).

Položka č. 13: Máte osobní zkušenosti s lidmi patřící k nějaké národnostní menšině?

Graf 13 Zkušenosti žadatelů s lidmi z jiné národnostní menšiny

Z grafu č. 13 nám vyplývá, že 48 žadatelů o pěstounskou péči má zkušenosti s lidmi z jiné národnostní menšiny spíše pozitivní (68%), 15 žadatelů spíše negativní (21%) a 8 žadatelů nemá žádné zkušenosti (11%).

Položka č. 14: Jak hodnotíte příslušníky těchto národností na škále, kdy 1 = maximálně pozitivně; 7 = maximálně negativně.

Tabulka 2 Hodnocení respondentů příslušníků národnostních menšin

	1	2	3	4	5	6	7	μ
Slováci	35	21	9	5	1			1,5
Ukrajinci	8	15	18	15	10	2	3	3,3
Poláci	12	16	26	7	7	1	2	2,9
Vietnamci	9	13	25	15	5	2	2	3,1
Němci	12	17	19	13	7		3	3
Rusové	6	15	17	19	11		3	3,4
Romové	6	5	16	19	6	12	7	4,1

Z tabulky č. 2 nám vyplývá, že respondenti nejlépe hodnotili menšinu slovenskou, s větším odstupem za nimi pak hodnotili kladně národnost polskou, následně pak německou, vietnamskou, ukrajinskou, ruskou a nejméně kladně hodnotili národnost romskou.

Položka č. 15: Přijali byste do péče dítě některé z těchto národností? Svůj názor ohodnoťte na škále, kdy 1 = určitě ano; 7 = určitě ne.

Tabulka 3 Názor respondentů na přijetí do péče dítěte jiné národnosti

	1	2	3	4	5	6	7	μ
Slováci	37	19	8	4			3	1,9
Ukrajinci	21	9	12	10	7	3	9	3,3
Poláci	24	14	16	6	2	3	6	2,7
Vietnamci	20	10	16	6	5	4	10	3,3
Němci	26	10	10	12	4	2	7	2,9
Rusové	21	10	10	10	7	3	10	3,3
Romové	17	7	6	13	4	9	15	3,9

Z tabulky č. 3 nám vyplývá, že respondenti by nejvíce přijali dítě slovenské národnosti, s větším odstupem pak dítě polské národnosti, následně německé. Rozdíly by nedělali u přijetí dítěte národnosti Ukrajinské, Ruské a Vietnamské a následně pak dítě romské národnosti.

Položka č. 16: V čem spatřujete možná rizika při péči o dítě jiné národnosti?

Graf 14 Možná rizika žadatelů o pěstounskou péči při péči o dítě jiné národnosti

Z grafu č. 14 vyplývá, že největší riziko žadatelé o pěstounskou péči spatřují v odlišné kultuře, na druhém místě v negativním pohledu společnosti a jako třetí nejvýznamnější riziko uvedli jazykovou bariéru.

6.2 Ověření hypotéz výzkumu

Při ověření hypotéz výzkumu byl využit test dobré shody chí-kvadrát a bylo vycházeno z dat dotazníkového šetření.

H1. Žadatelé o pěstounskou péči z města vykazují vyšší míru ochoty přijetí dítěte z národnostní menšiny než žadatelé z vesnice.

H_0 Míra ochoty přijetí dítěte z národnostní menšiny mezi žadateli o pěstounskou péči z města a vesnice je stejná.

H_A Míra ochoty přijetí dítěte z národnostní menšiny mezi žadateli o pěstounskou péči z města a vesnice je rozdílná.

Tabulka 4 Četnosti národnostních menšin H1

Bydliště respondentů	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	$P - O$	$(P - O)^2$	$\frac{(P - O)^2}{O}$
Město	16	12	4	16	1,33
Vesnice	8	12	-4	16	1,33
	$\Sigma 24$	$\Sigma 24$			$\Sigma 2,66$

O přijetí nebo odmítnutí uvedených hypotéz rozhodneme na základě testování nulové hypotézy.

$$\chi^2 = \sum \frac{(P - O)^2}{O}$$

$$\chi^2 = 2,66$$

Platnost nulové hypotézy ověříme tak, že vypočítanou hodnotu testového kritéria srovnáme s tzv. kritickou hodnotou.

Ve statistických tabulkách zjišťujeme, že kritická hodnota chí-kvadrát pro hladinu významnosti 0,05 a 1 stupeň volnosti je $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria $\chi^2 = 2,66$ je menší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$, a proto **přijímáme nulovou hypotézu, tzn., že žadatelé o pěstounskou péči nejsou při přijetí dítěte ovlivněni svým bydlištěm.**

(Bylo vycházeno z dat dotazníkového šetření – tabulka 4,5)

H2. Žadatelé o pěstounskou péči s vyšším vzděláním vykazují vyšší míru ochoty přijetí dítěte z národnostní menšiny než žadatelé s nižším vzděláním.

H_0 Míra ochoty přijetí dítěte z národnostní menšiny mezi žadateli o pěstounskou péči s vyšším vzděláním a nižším vzděláním je stejná.

H_A Míra ochoty přijetí dítěte z národnostní menšiny mezi žadateli o pěstounskou péči s vyšším vzděláním a nižším vzděláním je rozdílná.

Tabulka 5 Četnosti národnostních menšin H2

Vzdělání respondentů	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	$P - O$	$(P - O)^2$	$\frac{(P - O)^2}{O}$
Vysokoškolské	8	6	2	4	0,66
Středoškolské	12	6	6	36	6
Vyučen v oboru	2	6	-4	16	3
Základní vzdělání	2	6	-4	16	3
	$\Sigma 24$	$\Sigma 24$			$\Sigma 12,66$

O přijetí nebo odmítnutí uvedených hypotéz rozhodneme na základě testování nulové hypotézy.

$$\chi^2 = \sum \frac{(P - O)^2}{O}$$

$$\chi^2 = 12,66$$

Ve statistických tabulkách zjišťujeme, že kritická hodnota chí-kvadrát pro hladinu významnosti 0,05 a 3 stupeň volnosti je $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$.

Vypočítaná hodnota testového kritéria $\chi^2 = 12,66$ je větší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$, a proto **přijímáme alternativní hypotézu, tzn., že vzdělání žadatelů o pěstounskou péči ovlivňuje přijetí dítěte do péče. Nejčastěji by si brali do péče dítě jiné národnosti žadatelé o pěstounskou péči vzdělání vysokoškolsky a středoškolsky.**

(Bylo vycházeno z dat dotazníkového šetření – tabulka 6, 7, 8, 9)

H3. Žadatelé o pěstounskou péči zaujímají významně negativnější postoj k Romům než k ostatním národnostem.

H_0 Žadatelé o pěstounskou péči zaujímají postoj ke všem národnostním menšinám stejně.

H_A Žadatelé o pěstounskou péči zaujímají postoj k různým národnostním menšinám rozdílně.

Tabulka 6 Četnosti národnostních menšin H3

Národnosti	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	$P - O$	$(P - O)^2$	$\frac{(P - O)^2}{O}$
Slováci	0	2,9	-2,9	8,4	2,9
Ukrajinci	3	2,9	0,1	0,01	0
Poláci	2	2,9	-0,9	0,8	0,3
Vietnamci	2	2,9	-0,9	0,8	0,3
Němci	3	2,9	0,1	0,01	0
Rusové	3	2,9	0,1	0,01	0
Romové	7	2,9	4,1	16,8	5,8
	$\Sigma 20$	$\Sigma 20$			$\Sigma 9,3$

$$\chi^2 = \sum \frac{(P - O)^2}{O}$$

$$\chi^2 = 9,3$$

Ve statistických tabulkách zjišťujeme, že kritická hodnota chí-kvadrát pro hladinu významnosti 0,05 a 6 stupeň volnosti je $\chi^2_{0,05}(6) = 12,592$.

Vypočítaná hodnota testového kritéria $\chi^2 = 9,3$ je menší než kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(6) = 12,592$, a proto **přijímáme nulovou hypotézu, tzn., že žadatelé o pěstounskou péči vnímají všechny národnostní menšiny stejně.** (Bylo vycházeno z dat dotazníkového šetření – tabulka 2)

6.3 Shrnutí výzkumného šetření a doporučení pro praxi

Hlavním cílem výzkumu v této diplomové práci bylo zjistit četnost žadatelů o pěstounskou péči, kteří mají zájem pečovat o děti jiné národnosti.

6.3.1 Odpovědi na výzkumné otázky

1. Je u žadatelů o pěstounskou péči přijetí dítěte jiné národnosti ovlivněno místem bydliště?

Tabulka 4 Respondenti bydlící ve městě

	1	2	3	4	5	6	7	μ
Slováci	21	12	4	3			2	2
Ukrajinci	16	6	7	6	4		3	2,7
Poláci	16	7	13	3		1	2	2,2
Vietnamci	14	6	11	3	2	2	4	2,9
Němci	17	7	6	7	2		3	2,6
Rusové	15	7	5	7	4		4	2,9
Romové	12	5	4	9	2	4	6	3,5

Počet respondentů je 42.

Tabulka 5 Respondenti bydlící na vesnici

	1	2	3	4	5	6	7	μ
Slováci	16	7	3	1	1		1	1,9
Ukrajinci	5	2	5	3	3	4	7	4,3
Poláci	8	8	3	2	2	2	4	3,1
Vietnamci	6	4	4	3	2	3	7	4
Němci	9	3	4	4	2	2	5	3,4
Rusové	6	2	5	3	2	4	7	4,1
Romové	6	2	2	2	3	5	9	4,6

Počet respondentů je 29.

K této výzkumné otázce se vztahují otázky v dotazníku č. 2, 15. Z výše uvedených výsledků můžeme konstatovat, že přijetí dítěte slovenské národnosti není téměř vůbec ovlivněno místem bydliště respondentů. Dále nám z tabulek vyplývá, že děti ukrajinské národnosti by přijalo spíše více respondentů bydlících ve městě. Stejně tak je tomu u dětí polské, vietnamské, německé, ruské a romské národnosti.

Z hypotézy nám však vyplývá, že žadatelé o pěstounskou péči nejsou při přijetí dítěte ovlivněni svým bydlištěm.

(tabulka 4, 5 a graf 2)

2. Je u žadatelů o pěstounskou péči přijetí dítěte jiné národnosti ovlivněno vzděláním?

Tabulka 6 Středoškolsky vzdělaní respondenti

	1	2	3	4	5	6	7	μ
Slováci	19	9	6	2				1,8
Ukrajinci	10	1	7	6	6	3	3	3,5
Poláci	12	6	10	3	1	3	1	2,7
Vietnamci	10	2	8	4	3	4	5	3,6
Němci	13	3	4	9	3	2	2	3
Rusové	9	3	5	5	6	3	5	3,7
Romové	8	2	3	6	4	4	9	4,2

Počet respondentů je 36.

Tabulka 7 Vysokoškolsky vzdělaní respondenti

	1	2	3	4	5	6	7	μ
Slováci	12	7	1	2	1		1	2
Ukrajinci	8	7	3	3	1		2	2,6
Poláci	9	7	4	2			2	2,4
Vietnamci	8	6	6	2			2	2,5
Němci	9	6	5	2			2	2,4
Rusové	8	6	4	4			2	2,6
Romové	5	5	3	5		3	3	3,5

Počet respondentů je 24.

Tabulka 8 Respondenti se základním vzděláním

	1	2	3	4	5	6	7	μ
Slováci	2	2					1	2,6
Ukrajinci	1		1	1			2	4,4
Poláci	1		1	1			2	4,4
Vietnamci	1		1		1		2	4,6
Němci	1		1	1			2	4,4
Rusové	1		1	1			2	4,4
Romové	4					1		2

Počet respondentů je 5.

Tabulka 9 Respondenti vyučení v oboru

	1	2	3	4	5	6	7	μ
Slováci	5						1	2
Ukrajinci	2		1		1		2	4
Poláci	2	1			1		2	3,8
Vietnamci	1	2			1		2	4
Němci	3				1		2	3,7
Rusové	3				1		2	3,7
Romové	1			1		1	3	5,3

Počet respondentů je 6.

K této výzkumné otázce se vztahují otázky z dotazníku 5 a 15. Dítě slovenské národnosti by přijalo nejvíce respondentů ze středoškolským vzděláním. U ostatních respondentů jsou hodnoty přijetí dítěte slovenské národnosti také hodně vysoké a téměř identické. Pro přijetí dítěte ukrajinské národnosti se vyjádřilo nejvíce vysokoškolsky vzdělaných respondentů. Po vysokoškolsky vzdělaných respondentech následovali středoškolsky vzdělaní respondenti, dále pak vyučení v oboru. Nejmenší počet respondentů, kteří by přijali dítě ukrajinské národnosti byli respondenti se základním vzděláním. Dítě polské národnosti by přijalo téměř stejný počet respondentů vysokoškolsky a středoškolsky vzdělaných respondentů. Dítě polské národnosti by přijali nejméně respondenti se základním vzděláním. Dítě vietnamské národnosti by přijali výrazně nejvíce respondenti s vysokoškolským vzděláním, následně pak středoškolsky vzdělaní respondenti, dále respondenti vyučení v oboru, nejméně pak se základním vzděláním. U dítěte německé národnosti, které by přijali výrazně nejvíce respondenti s vysokoškolským vzděláním, následně pak přibližně stejně středoškolsky vzdělaní respondenti a respondenti vyučení v oboru, nejméně pak se základním vzděláním. Dítě ruské národnosti by nejčastěji přijali

lidé vysokoškolsky vzdělání, stejně pak středoškolsky vzdělání a vyučení v oboru. Nejméně dětí této národnosti by přijalo respondentů se základním vzděláním. K výrazné změně došlo u respondentů v posuzování romských dětí. Nejvíce romských dětí by přijali respondenti se základním vzděláním, následně vysokoškolsky vzdělaní respondenti, dále středoškolsky vzdělaní lidé a nejméně by přijali romské dítě respondenti vyučení v oboru.

Z výzkumu je tedy patrné, že vzdělání žadatelů o pěstounskou péči přijetí dítěte jiné národnosti ovlivňuje. Lišily se odpovědi vysokoškolsky vzdělaných respondentů od ostatních dotazovaných. Vysokoškolsky vzdělaní respondenti by až na dítě romské národnosti přijali nejvíce dětí. Velmi podobný počet odpovědí byl u respondentů středoškolsky vzdělaných a respondentů vyučených v oboru, výjimkou byly rozdíly u dětí polské a romské národnosti, kdy přijetí dětí těchto národností bylo výrazně vyšší u středoškoláků. U respondentů se základním vzděláním stojí jistě za zmínku, že by až 80% z nich přijalo dítě slovenské a romské národnosti.

Z výše uvedené hypotézy vyplývá, že vysokoškolsky a středoškolsky vzdělaní žadatelé o pěstounskou péči by si brali nejčastěji do péče dítě jiné národnosti menšiny než jinak vzdělaní žadatelé o pěstounskou péči.

(tabulka 6, 7, 8, 9, graf č. 5)

3. Jaké jsou postoje žadatelů o pěstounskou péči k příslušníkům národnostních menšin?

K této výzkumné otázce se vztahují otázky z dotazníku 8, 9, 10, 11.

Na otázku jak vnímají respondenti soužití národnostních menšin na území ČR, odpovědělo spíše pozitivně 31 respondentů (43%). Na otázku, zda je pro ně přijatelné, aby jejich dítě navštěvovalo stejnou třídu společně s dětmi národnostních menšin odpovědělo pozitivně 56 respondentů (79%). Na otázku jestli by od souseda jiné národnosti přijali pozvání na kávu či návštěvu, odpovědělo pozitivně 55 respondentů (77%). Na otázku, zda-li si dokážou představit krátkodobé soužití s příslušníkem jiné národnosti, odpovědělo pozitivně 57 dotazovaných (80%).

Ze získaných dat nám jasně vyplývá pozitivní postoj žadatelů o pěstounskou péči k příslušníkům národnostních menšin.

V hypotéze č. 3 jsme se zaměřili na negativní postoj žadatelů o pěstounskou péči k Romům, což se však také nepotvrdilo. Romové jsou vnímáni stejně pozitivně jako ostatní národnostní menšiny.

(graf 8, 9, 10, 11)

4. Ovlivňuje osobní zkušenost žadatelů o pěstounskou péči s příslušníky z národnostních menšin zájem o přijetí dítěte z jiné národnosti?

Tabulka 10 Respondenti - Mám přátele, spíše pozitivní

	1	2	3	4	5	6	7	μ
Slováci	20	11	3	2	1		2	2
Ukrajinci	14	6	8	5	3		3	2,7
Poláci	15	10	5	4	2		3	2,5
Vietnamci	13	9	6	4	4		3	2,7
Němci	16	7	6	5	2		3	2,5
Rusové	15	5	8	5	3		3	2,7
Romové	15	5	5	7	2	2	3	2,8

Počet respondentů je 39.

Tabulka 11 Respondenti - Nemám přátele, nemám žádné zkušenosti

	1	2	3	4	5	6	7	μ
Slováci	4	2					1	2,1
Ukrajinci	2				2	1	2	4,6
Poláci	3		2				2	3,3
Vietnamci	1	1	1	1			3	4,4
Němci	3		1	1			2	3,4
Rusové	1	1		1	1	1	2	4,6
Romové		1		1		2	3	5,6

Počet respondentů je 7.

Tabulka 12 Respondenti - Nemám přátele, spíše negativní

	1	2	3	4	5	6	7	μ
Slováci	4	6	2	2	1			2,3
Ukrajinci	1	2	1	4	2	2	3	4,5
Poláci	2	4	4	1		3	1	3,4
Vietnamci			7	1		3	4	4,7
Němci	2	2	2	5		2	2	3,9
Rusové	1	2	1	4	1	2	4	4,6
Romové				3	2	5	5	5,8

Počet respondentů je 15.

Tabulka 13 Respondenti - Nemám přátele, spíše pozitivní

	1	2	3	4	5	6	7	μ
Slováci	8		2					1,4
Ukrajinci	4		3	1	1		1	2,9
Poláci	4		4	1			1	2,7
Vietnamci	6		1		1	1	1	2,7
Němci	5		1	1	2		1	2,9
Rusové	4	1	1		2		2	3,3
Romové	4		1	1			4	3,9

Počet respondentů je 10.

K této výzkumné otázce se vztahují otázky z dotazníku č. 12, 13, 15. Respondenti, kteří mají mezi příslušníky národnostních menšin přátele a mají pozitivní zkušenost s příslušníky národnostních menšin by přijali nejčastěji dítě slovenské, polské a německé národnosti. Respondenti, kteří nemají mezi příslušníky národnostních menšin přátele, ale mají pozitivní zkušenosti s příslušníky z národnostních menšin, by přijali nejčastěji dítě slovenské, polské a vietnamské národnosti. Respondenti, kteří nemají přátele mezi příslušníky národnostních menšin a mají negativní zkušenosti, by přijali nejčastěji děti slovenské, polské a německé národnosti.

Osobní zkušenost žadatelů o pěstounskou péči s příslušníky z národnostních menšin ovlivňuje přijetí dítěte z jiné národnosti. Nejvíce dětí by přijali ti respondenti, kteří mají mezi příslušníky národnostních menšin přátele a současně pozitivní zkušenosti s nimi.

(Tabulka 10, 11, 12, 13, graf. č. 12, 13)

5. Jaká rizika žadatelé o pěstounskou péči spatřují při péči o dítě jiné národnosti?

K této výzkumné otázce se vztahuje otázka v dotazníku č. 16. Největším rizikem pro žadatele o pěstounskou péči je při péči o dítě jiné národnosti podle 21 respondentů (30%) odlišná kultura národů. Dalších 12 respondentů (17%) uvádí jako možné riziko negativní pohled okolí. Významným rizikem je i jazyková bariéra, kterou uvádí 11 respondentů (16%). Pro 9 respondentů (13%) je péče o dítě jiné národnosti bez rizika. Pro 7 respondentů (10%) je nezanedbatelným rizikem i obava z genetické vybavenosti dětí jiné národnosti. Další rizikové chování blíže nespecifikované je obavou pro 5 respondentů (7%). Z barvy pleti a nedokonalých právních předpisů u nás i v zahraničí má obavu 6 respondentů (8%). Dalších 6 respondentů (8%) uvádí jako další rizika zdraví dětí, náboženství a komunikaci s biologickou rodinou.

Jako rizika při péči o dítě jiné národnosti uvedlo nejvíce žadatelů o pěstounskou péči odlišnost kultury, negativní pohled okolí a jazykovou bariéru. (graf 14)

6.3.2 Doporučení pro praxi

Nejdůležitější je posílit prevenci, aby k selhávání rodičů nedocházelo. Dále je nutné, aby přibýlo více vzdělaných terénních sociálních pracovníků, kteří by zajišťovali odborné programy prevence a současně by také zabezpečovali sanace rizikových rodin. To by v praxi přispělo ke zkvalitnění terénní sociální práce. A hlavně funkční rodina je vždy pro vývoj dítěte to nejlepší.

Dále bychom doporučili více osobních asistentů do základních škol, aby především romské děti nebyly ze základních škol separovány do škol zvláštních. Děti by si tak přirozeně zvykaly na odlišnosti.

Do školních osnov doporučujeme zařadit více multikulturní výchovy a povinné četby týkající se této oblasti. Také doporučujeme posílit vzdělávání pedagogů v oblasti multikulturní výchovy.

Dále pak doporučujeme zajistit pořádání besed pro širokou veřejnost o rozmanitosti kultur.

Doporučili bychom také více finančně podporovat střediska volného času, která by mohla pořádat tábory nebo finančně zvýhodněné, organizované pobyty pro rodiny s dětmi různých národností.

Co se týče žadatelů o pěstounskou péči, doporučovali bychom delší odbornou přípravu, aby případní pěstouni byli řádnými vychovateli, kteří budou do péče přijímat děti se všemi odlišnostmi, nebudou mít vysoké nároky a zároveň budou schopni v dítěti prohlubovat jeho identitu.

ZÁVĚR

Hlavním cílem této diplomové práce bylo zjistit jaká je četnost žadatelů o pěstounskou péči, kteří mají zájem pečovat o děti jiné národnosti.

Ve výzkumu této diplomové práce bylo zjištěno, že 37 žadatelů o pěstounskou péči (52%) by určitě přijalo do péče dítě slovenské národnosti. 26 žadatelů o pěstounskou péči (37%) by určitě přijalo dítě německé národnosti, 24 žadatelů o pěstounskou péči (34%) by určitě přijalo do své péče dítě polské národnosti, 21 žadatelů o pěstounskou péči (30%) by určitě přijalo dítě ukrajinské národnosti, stejně tak je tomu u dítěte ruské národnosti. 20 žadatelů o pěstounskou péči (28%) by určitě přijalo do své péče dítě vietnamské národnosti a 17 žadatelů o pěstounskou péči (24%) by určitě přijalo do své péče dítě romské národnosti.

Z hypotéz této diplomové práce bylo zjištěno, že žadatelé o pěstounskou péči při hodnocení příslušníků národnostních menšin, vnímají všechny národnostní menšiny stejně. Dále jsme z hypotéz zjistili, že vzdělání žadatelů o pěstounskou péči ovlivňuje přijetí dítěte jiné národnosti do péče. Nejčastěji by přijali do péče dítě jiné národnosti žadatelé vzdělání vysokoškolsky a středoškolsky. Místo bydliště žadatele o pěstounskou péči neovlivňuje jejich postoj k přijetí dítěte jiné národnosti.

Žadatelé o pěstounskou péči hodnotí příslušníky národnostních menšin spíše pozitivně a stejně tak i zájem o přijetí těchto dětí do péče.

Osobní zkušenost žadatelů o pěstounskou péči s příslušníky z národnostních menšin ovlivňuje přijetí dítěte z jiné národnosti. Nejvíce dětí by přijali ti respondenti, kteří mají mezi příslušníky národnostních menšin přátele a pozitivní zkušenosti.

Jako rizika při péči o dítě jiné národnosti uvedlo nejvíce žadatelů o pěstounskou péči odlišnost jiné kultury, negativní pohled okolí a jazykovou bariéru.

I když je vidět v postojích žadatelů o pěstounskou péči pozitivní přístup k národnostním menšinám, nesmíme situaci z hlediska celé společnosti podceňovat. Je třeba dále pracovat na rozvoji všech aspektů týkajících se společného soužití s národnostními menšinami.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ATKINSONOVÁ, Rita L. a kol. *Psychologie*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-85605-35-X.
- [2] BROUČEK, Stanislav. *Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR*. In: UHEREK, Zdeněk (sestavil). *Integrace cizinců na území České republiky. Výzkumné zprávy a studie vytvořené na pracovištích Akademie věd České republiky na základě usnesení vlády České republiky č. 1266/2000 a 1360/2001*. Praha: Akademie věd České republiky, 2003b. str. 7-184.
- [3] CENTRUM PRO RODINU NÁRUČ. *Pěstounská rodina. Můj záchranný kruh*. Turnov: Interprint, 2013.
- [4] EVROPSKÉ CENTRUM PRO PRÁVA ROMŮ. *Doživotní trest. Romské děti v ústavní péči v České republice*. Budapešť: Fo Szer Bt, 2011. ISBN 978-963-87747-6-7.
- [5] GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.
- [6] HAYESOVÁ, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-717-8198-3.
- [7] CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [8] KOTKOVÁ, Markéta. *Psychologie národnostních menšin*. Praha: Benepal, 2012.
- [9] MAŘÍKOVÁ, Hana, Miloslav PETRUSEK a Alena VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník: I. svazek A-O*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-718-4164-1.
- [10] MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. ISBN 80-04-25236-2.
- [11] MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-83-6.
- [12] MATĚJČEK, Zdeněk. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-304-8.

- [13] MATĚJČEK, Zdeněk a Josef LANGMEIER. *Psychická deprivace v dětství*. Univerzita Karlova Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1983-5.
- [14] MATOUŠEK, Oldřich. *Ústavní péče*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 1999. ISBN 80-85850-76-1.
- [15] NAVRÁTIL, Pavel. *Romové v české společnosti: Jak se nám spolu žije a jaké má naše soužití vyhlídky*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8.
- [16] NOVÁK, Tomáš, GABRIEL, Zbyněk. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-1788-3.
- [17] PÁNEK, Jaroslav. *Britské listy. Národnostní a náboženské menšiny v tisíciletých dějinách českých zemí*. 2002. ISSN 1213-1792.
- [18] PEŠOVÁ, Ilona, ŠAMALÍK, Miroslav. *Poradenská psychologie pro děti a mládež*. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1216-4.
- [19] POKORNÁ, Pavla a kol. *Metodika podpůrných aktivit pro náhradní rodinnou péči*. Praha: Středisko výchovné péče, 2012. ISBN 978-8087455-13-5.
- [20] PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova, teorie – praxe – výzkum*. Praha: ISV, 2000. ISBN 80-85866-72-2.
- [21] ŠIŠKOVÁ, Tatjana a kol. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.
- [22] ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-285-8.
- [23] ÚŘAD VLÁDY ČR. *Zpráva o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2012*. Praha: Úřad vlády ČR, 2013. ISBN 978-80-7440-079-7.
- [24] VOCILKA, Miroslav. *Dětské domovy v České republice*. Praha: Aula, 1999. ISBN 80-902667-6-2.
- [25] VANČÁKOVÁ, Martina. *Dítě jiného etnika v náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011. ISBN 978-80-87455-05-0.
- [26] MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2012*. Praha: MPSV, 2013. ISBN 978-80-7421-065-5.

Elektronické zdroje:

- [27] ÚZIS ČR. *Kojenecké ústavy a dětské domovy. Činnost zařízení pro děti do tří let* [online]. 2010 [cit. 2014-01-25]. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/category/tematicke-rady/zdravotnicka-zarizeni/kojenecke-ustavy-detske-domovy-dalši-zarizeni-pro-deti>)
- [28] Český statistický úřad. *Historie národnostních menšin. Obyvatelstvo podle národnosti* [online]. 2011 - 2012 [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/narodnosti_v_cr_od_r_1921
[http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/2A0040C214/\\$File/240001306.pdf](http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/t/2A0040C214/$File/240001306.pdf)
- [29] Osobnostní rozvoj pedagoga. *Národnostní menšiny v ČR* [online]. 2012 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://osobnostnirozvojpedagoga.cz/moduly/m1/2-1-narodnostni-mensiny-v-ceske-republice.html>
- [30] Wikipedie. *Ruská a Vietnamská menšina v Česku* [online]. 2014 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Rusk%C3%A1_men%C5%A1ina_v_%C4%8Cesku
- [31] Inkluzivní škola. *Efektivní komunikace v interkulturním prostředí* [online]. 2014 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: http://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/publications_12_1.pdf
- [32] Migrace online. *Etnické menšiny* [online]. 2014 [cit. 2014-03-21]. Dostupné z: www.migraceonline.cz
- [33] Vláda ČR. *Národnostní menšiny v ČR* [online]. 2014 [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rnm/mensiny/slovenska-narodnostni-mensina-16157/>
- [34] Amalthea. *Informační materiál pro zájemce o pěstounskou péči* [online]. 2014 [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: http://www.amalthea.cz/cnpr_pro_zajemce.htm
- [35] Fond ohrožených dětí Brno. *Typy náhradní rodinné péče* [online]. 2014 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: http://www.fondohrozenychdetibrno.cz/hostitelska_pece.html

- [36] MPSV. *Brožura pěstounské dávky 2013* [online]. 2014 [cit. 2014-03-26].
Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14871/brozura_Pestounske_davky_2013.pdf
- [37] Pěstounská péče. *Romské dítě v náhradní rodině* [online]. 2008 [cit. 2014-04-10].
Dostupné z: http://www.pestounskapece.cz/aktuality/Prirucka_RD.pdf

Právní předpisy:

- [38] Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění.
- [39] Zákon č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně právní ochraně dětí, v platném znění.
- [40] Zákon č. 109/2002 Sb., o ústavní péči, v platném znění.
- [41] Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění.
- [42] Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, v platném znění.
- [43] Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon, v platném znění.
- [44] Zákon č. 104/1991 Sb., úmluva o právech dítěte, v platném znění.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Atd. A tak dále

ČR Česká republika

Kol. Kolektiv

MPSV Ministerstvo práce a sociálních věcí

Např. Například

S. Strana

Tzv. Tak zvané

UZIS Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky

μ Aritmetický průměr

Σ Celkem

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Složení žadatelů o pěstounskou péči dle pohlaví	48
Graf 2 Složení žadatelů o pěstounskou péči podle místa bydliště	49
Graf 3 Žadatelé o pěstounskou péči podle krajů.....	49
Graf 4 Žadatelé o pěstounskou péči podle věku	50
Graf 5 Žadatelé o pěstounskou péči podle dosaženého vzdělání.....	50
Graf 6 Žadatelé o pěstounskou péči podle profese	51
Graf 7 Žadatelé o pěstounskou péči podle víry.....	52
Graf 8 Vnímaní soužití národnostních menšin podle respondentů.....	52
Graf 9 Postoj žadatelů ke společnému navštěvování tříd	53
Graf 10 Postoj respondentů k pozvání na návštěvu	54
Graf 11 Postoj respondentů k soužití s příslušníkem jiné národnosti.....	54
Graf 12 Přátelé žadatelů o pěstounskou péči z řad národnostní menšiny.....	55
Graf 13 Zkušenosti žadatelů s lidmi z jiné národnostní menšiny	56
Graf 14 Možná rizika žadatelů o pěstounskou péči při péči o dítě jiné národnosti	58

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Umístování dětí do 14 let do náhradní péče.....	36
Tabulka 2 Hodnocení respondentů příslušníků národnostních menšin	56
Tabulka 3 Názor respondentů na přijetí do péče dítěte jiné národnosti.....	57
Tabulka 4 Respondenti bydlící ve městě	62
Tabulka 5 Respondenti bydlící na vesnici	62
Tabulka 6 Středoškolsky vzdělaní respondenti.....	63
Tabulka 7 Vysokoškolsky vzdělaní respondenti.....	63
Tabulka 8 Respondenti se základním vzděláním.....	64
Tabulka 9 Respondenti vyučení v oboru.....	64
Tabulka 10 Respondenti - Mám přátele, spíše pozitivní	66
Tabulka 11 Respondenti - Nemám přátele, nemám žádné zkušenosti.....	66
Tabulka 12 Respondenti - Nemám přátele, spíše negativní.....	67
Tabulka 13 Respondenti - Nemám přátele, spíše pozitivní	67

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I: Dotazník

PŘÍLOHA P II: Příslušnost k národnostní menšině po krajích (zdroj ČSU 2011)

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Vážení respondenti,

jsem studentkou 2. ročníku magisterského studia oboru Sociální pedagogika, Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Součástí mé diplomové práce je dotazník, který se týká národnostních menšin. Chtěla bych Vás požádat o vyplnění tohoto dotazníku, který je zcela anonymní a Vámi uvedené údaje budou sloužit pouze pro mé účely ke zpracování diplomové práce. Tento dotazník je určen osobám, které jsou žadateli o pěstounskou péči. Děkuji Vám za váš čas a ochotu.

Barbora Menšíková

1) Jste?

Muž

Žena

2) Bydlíte?

Na vesnici

Ve městě

3) Jste z kraje ?

Zlínského

Jihomoravského

Ústeckého

Karlovarského

4) Váš Věk?

18 – 30

31 - 45

46 - 60

61 a více

5) Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Základní vzdělání

Vyučen v oboru

Středoškolské

Vysokoškolské

6) Jaká je Vaše profese?

.....

7) Hlásíte se k nějaké církvi či víře?

Jsem věřící

Jsem ateista

Na otázku nechci odpovídat

8) Jak vnímáte soužití národnostních menšin na území České republiky?

Spíše pozitivně

Spíše negativně

Nevím

9) Je pro Vás přijatelné, aby Vaše dítě navštěvovalo stejnou třídu společně s dětmi národnostních menšin?

Rozhodně ano

Spíše ano

Nevím

Spíše ne

Rozhodně ne

10) Přijali byste od souseda jiné národnosti pozvání na kávu či návštěvu?

Rozhodně ano

Spíše ano

Nevím

Spíše ne

Rozhodně ne

11) Dokážete si představit krátkodobé soužití s příslušníkem jiné národnosti (např. pobyt na koleji, několikadenní účast na konferenci atd.)?

Rozhodně ano

Spíše ano

Nevím

Spíše ne

Rozhodně ne

12) Máte mezi lidmi patřící do národnostní menšiny přátele?

Mám přátele

Nemám přátele

13) Máte osobní zkušenosti s lidmi patřící k nějaké národnostní menšině?

Ano, spíše pozitivní

15) Přijali byste do péče dítě některé z těchto národností. Svůj názor ohodnoťte na škále ,
kdy 1 = určitě ano; 7 = určitě ne.

	1	2	3	4	5	6	7
Slováci	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ukrajinci	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Poláci	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vietnamci	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Němci	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rusové	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Romové	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

16) V čem spatřujete možná rizika při péči o dítě jiné národnosti?

.....

Děkuji za vyplnění dotazníku.

**PŘÍLOHA P II: PŘÍSLUŠNOST K NÁRODNOSTNÍ MENŠINĚ PO
KRAJÍCH (ZDROJ ČSÚ 2011)**

Prislušenost k národnosti menšine po krajích (zdroj: ČSÚ 2011)

kraj	v tom národnost														celkem						
	česka	Moravská	Slezská	bulharská	chorvatská	madarská	německá	poľská	romská	ruská	ruská	řecká	slovenská	srbská		ukrajinská	beloruská	větramská	dvojnárodnost	ostatní	neznámeno
Jihočeský	454 738	1 297	38	223	33	347	700	358	269	16	412	20	6 602	34	2 150	104	1 441	2 800	1 624	155 130	628 336
%	72,37	0,21	0,01	0,04	0,01	0,06	0,11	0,06	0,04	0,00	0,07	0,00	1,05	0,01	0,34	0,02	0,23	0,45	0,26	24,69	100,00
Jihomoravský	558 041	254 380	235	453	132	695	453	772	309	67	886	243	14 106	150	4 989	177	2 401	44 579	5 089	275 351	1 163 508
%	47,96	21,86	0,02	0,04	0,01	0,06	0,04	0,07	0,03	0,01	0,08	0,02	1,21	0,01	0,43	0,02	0,21	3,83	0,44	23,67	100,00
Karlovarský	190 285	341	20	148	56	763	4 431	253	213	37	1 112	23	7 217	50	1 376	85	3 597	2 498	1 313	81 777	295 595
%	64,37	0,12	0,01	0,05	0,02	0,26	1,50	0,09	0,07	0,01	0,38	0,01	2,44	0,02	0,47	0,03	1,22	0,85	0,44	27,67	100,00
Královéhradecký	389 201	700	34	118	27	359	1 269	1 260	337	27	291	131	5 638	25	2 078	86	893	2 695	1 736	141 011	547 916
%	71,03	0,13	0,01	0,02	0,00	0,07	0,23	0,23	0,06	0,00	0,05	0,02	1,03	0,00	0,38	0,02	0,16	0,49	0,32	25,74	100,00
Liberecký	300 472	473	23	157	16	430	1 774	1 363	295	30	411	50	6 053	24	2 567	60	1 108	2 415	1 861	112 857	432 439
%	69,48	0,11	0,01	0,04	0,00	0,10	0,41	0,32	0,07	0,01	0,10	0,01	1,40	0,01	0,59	0,01	0,26	0,56	0,43	26,10	100,00
Moravskoslezský	766 300	46 270	11 050	306	85	1 371	1 155	28 138	691	35	484	759	26 068	55	673	47	1 900	31 182	3 308	285 957	1 205 834
%	63,55	3,84	0,92	0,03	0,01	0,11	0,10	2,33	0,06	0,00	0,04	0,06	2,16	0,00	0,06	0,00	0,16	2,59	0,27	23,71	100,00
Olomoucký	365 091	76 280	247	92	79	293	865	587	363	22	257	287	7 306	22	961	43	588	18 510	1 764	154 770	628 427
%	58,10	12,14	0,04	0,01	0,01	0,05	0,14	0,09	0,06	0,00	0,04	0,05	1,16	0,00	0,15	0,01	0,09	2,95	0,28	24,63	100,00
Pardubický	362 436	4 514	42	109	32	257	288	621	175	151	212	32	4 789	11	1 621	81	819	2 957	1 334	131 146	511 627
%	70,84	0,88	0,01	0,02	0,01	0,05	0,06	0,12	0,03	0,03	0,04	0,01	0,94	0,00	0,32	0,02	0,16	0,58	0,26	25,63	100,00
Plzeňský	399 897	507	16	344	46	430	1 096	511	216	38	297	23	7 982	19	3 460	108	2 676	2 194	2 045	148 496	570 401
%	70,11	0,09	0,00	0,06	0,01	0,08	0,19	0,09	0,04	0,01	0,05	0,00	1,40	0,00	0,61	0,02	0,47	0,38	0,36	26,03	100,00
Hl.m. Praha	821 688	3 754	246	1 732	423	1 419	1 264	1 721	368	167	9 413	290	23 089	1 028	21 316	795	6 313	11 005	19 653	343 112	1 268 796
%	64,76	0,30	0,02	0,14	0,03	0,11	0,10	0,14	0,03	0,01	0,74	0,02	1,82	0,08	1,68	0,06	0,50	0,87	1,55	27,04	100,00
Středočeský	901 438	1 789	133	830	82	1 251	822	1 898	388	81	2 434	91	17 474	207	7 512	214	2 693	5 875	5 718	338 281	1 289 211
%	69,92	0,14	0,01	0,06	0,01	0,10	0,06	0,15	0,03	0,01	0,19	0,01	1,36	0,02	0,58	0,02	0,21	0,46	0,44	26,24	100,00
Ústecký	553 008	692	32	334	73	973	4 203	1 100	1 247	42	1 301	35	12 033	64	2 882	80	4 194	5 235	2 844	218 589	808 961
%	68,36	1,53	0,00	0,04	0,01	0,12	0,52	0,14	0,15	0,01	0,16	0,00	1,49	0,01	0,36	0,01	0,51	0,85	0,35	27,02	100,00
Vysočina	330 890	35 512	30	81	10	162	204	194	131	14	160	18	2 989	8	1 103	49	547	8 055	1 250	124 158	505 565
%	65,45	7,02	0,01	0,02	0,00	0,03	0,04	0,04	0,03	0,00	0,03	0,00	0,59	0,00	0,22	0,01	0,11	1,59	0,25	24,56	100,00
Zlínský	318 139	95 292	68	72	31	170	134	320	133	12	202	41	5 806	20	565	84	490	23 648	2 686	132 031	579 944
%	54,86	16,43	0,01	0,01	0,01	0,03	0,02	0,06	0,02	0,00	0,04	0,01	1,00	0,00	0,10	0,01	0,08	4,08	0,46	22,77	100,00